

“মই জানোঁ প্রভু,—নাগালে কোনেও
গাইছোঁ তোমাৰ সত্য-গান—
কপট কৰুণা, গবল অমৃত
আছা হৈ মোৰ হিয়াৰ আগ !”

==সুৰ-নিজৰা==

৪৪ ৪০০

২. ৭৭

TEZPUR DISTRICT LIBRARY
HEM BARUA COLLECTION

লিখক— TEZPUR.

জনপ্ৰিয় “বিবহী” কবি
আনন্দি বাম দাস
“খাবঘুলি” গুৱাহাটী।

প্ৰকাশক—

শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ ভট্টাচাৰ্য্য

বেনেজাব গ্ৰেজুৱেট'ছ, যুনিয়ন

পানবজাৰ, গুৱাহাটী

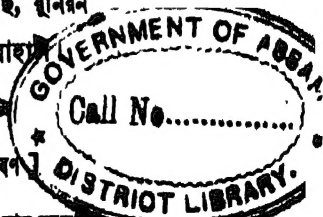
১৯৩২

[প্ৰথম ভাঙবণ]

১ প্ৰণীত :— শ্ৰীবালেন্দ্ৰ নাথ সবকা

কাত্যায়নী বেচিন প্ৰেছ

৩৯১ শিৱ বাৰায়াণ দাস সেন।

সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত লিখক]

মূল্য ১/- এটকা।

কিভাপ পোৱাৰ ঠিকনা—

গ্ৰেজুৱেট'ছ য়ুনিয়ন

পান বজাৰ,

গুৱাহাটী ।

—নিবেদন—

মোৰ এই শোকাশ্রু “স্বৰ-নিজৰা”ৰ কুলু কুলু স্বৰে সহৃদয় বাইজৰ বদ্বি
ৰণ ধূৱাব পাৰে, পৰিশ্রমৰ গ্লানি দফল হৈছে বুলি ধণ্ড মানিম। আৰু
ধৰৰ কি অভিশাপ কব নোৱাৰো ; এটি এটাকৈ কেইবাটিও ভাতৃ হেৰুৱাই,
। একমাত্ৰ এজনী ভনী আছিল—তাইয়ো যৌৱনত ভৰি দি সংসাৰৰ স্থখ
প্ৰভোগ কৰিব নোপোৱাকৈ মোক কন্দুৱাই থৈ সিপুৰীত আশ্রয় ললে গৈ।
মান শোক-বেজাৰতো যে বাইজৰ আগলৈ “স্বৰ-নিজৰা”ক উলিয়াইছো,
। মাথোন—খন্তেক ধিমিকি জ্বলি বস্তি হুমুৱাৰ দৰে মোৰো জীৱন-সজ্জিয়া
। ত্ৰা-পথৰ এধানিমান পোহৰৰ চিন। আৰু “স্বৰ-নিজৰা”ই সহৃদয় পাঠক-
পাঠিকা, গায়ক-গায়িকা সমাজৰ মৰম-চেনেহ পালে ভৱিষ্যতলৈ এখনি ভাল
। সমীয়া প্ৰাচ্য স্বৰৰ স্বৰ-চানেকি পুথি উলিয়াবলৈ ইচ্ছা থাকিল। কিতাপৰ
। থাকিব আৰু মূল্য বঢ়াব ভৱত বহুতো গান ইয়াত প্ৰকাশ নহল। আৰু
। “স্বৰ-নিজৰা”ৰ কিছুমান গীতত সময়ৰ অভাৱত স্বৰৰ নাম দিয়া নহল।

বিনীত

শ্ৰীআনন্দি বাম দাস।

—অৰিহণা—

“স্ব-নিজৰা”ক ৰাইজৰ আগলৈ অৰ্থব্যয় কৰি সজাই-পৰাই উলিয়াবাবে পৰম শ্ৰদ্ধেয় শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ ভট্টাচাৰ্য্য দেৱক মোৰ অন্তৰৰ শ্ৰদ্ধা আৰু ধন্যবাদ জনাইছো; সেইবাবে তেখেতৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ। “স্ব-নিজৰা”ৰ কিছুমান গীত ছপা হৈ ওলোৱাৰ আগতেই একমাত্ৰ ভাষা-সাহিত্যৰ মো-নিজৰা “জয়ন্তী”য়ে ৰাইজৰ আগত প্ৰকাশ কৰি জনপ্ৰিয় কৰা বাবে সম্পাদক পূজ্যপাদ বিহগী কবি শ্ৰীযুত ৰঘুনাথ চৌধুৰী দেৱলৈ মোৰ অন্তৰৰ ভক্তি-অৰিহণা আগ বঢ়াইছোঁ। “স্ব-নিজৰা”ৰ ভুলচুক শুধুৰাই দিয়া বাবে এগৰাকী মান্যবৰ সিদ্ধহন্ত স্ব-সাহিত্যিক আৰু “স্ব-নিজৰা”ৰ গীতবিলাক চকুফুৰাই, ছপাই উলিয়াবলৈ উৎসাহ দিয়া বাবে পূজনীয় সাহিত্যিক শ্ৰীযুত ঈশ্বৰ প্ৰসাদ চৌধুৰী এম, এ, বি, এল আৰু পৰম শ্ৰদ্ধেয় বন্ধু সাহিত্যসেৱী শ্ৰীযুত প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা দেৱলৈ মোৰ অন্তৰৰ শ্ৰদ্ধা-ভক্তি জনাইছোঁ। প্ৰিয় শ্ৰীমান্ সুবোধকুমাৰ তালুকদাৰে “স্ব-নিজৰা”ৰ ছবিখনি আঁকি দিয়া বাবে মোৰ অন্তৰৰ স্নেহানীষ জনাইছোঁ। “স্ব-নিজৰা”ৰ কিছুমান গীত কেইখনিমান নাটকত ব্যৱহাৰ কৰা বাবে প্ৰিয়বন্ধু নাট্যকাৰ শ্ৰীযুত লক্ষ্ণধৰ চৌধুৰী বি, এছ-ছি আৰু কিছুমান গীত সভা-সমিতি আদিত প্ৰচাৰ কৰা বাবে পৰম শ্ৰদ্ধেয় সঙ্গীতজ্ঞ শ্ৰীযুত সূৰ্য্যকান্ত বৰদলৈ, প্ৰিয়বন্ধু গ্ৰফেছাৰ শ্ৰীযুত বলোৰাম দাস, সঙ্গীতজ্ঞ শ্ৰীযুত উমেশচন্দ্ৰ পাঠক আৰু প্ৰিয়বন্ধু সঙ্গীতজ্ঞ শ্ৰীযুত বিমল ভট্টাচাৰ্য্য দেৱলৈ মোৰ অন্তৰৰ শ্ৰদ্ধা আৰু ধন্যবাদ জনাইছোঁ। ইতি—

—লিখক—

—উছৰ্গা—

মোৰ একমাত্ৰ মৰমৰ ভনী
বসন্তৰাণী দাস আইদেউৰ

—স্নেহ-স্মৃতিত—

স্নেহৰ ভনীটি তই দুদিনলৈ আহি, বসন্তৰ ৰাণী জনী হৈ,
এৰি মোক সংসাৰৰ তপত খোলাত গ'লি গ'ই কোন দেশলৈ !
মৌ-স্বৰদীয়া তোৰ ললিত-কণ্ঠই “স্বৰ-নিজৰা”ত দিলে প্ৰাণ ।
যদিও কঁপনি গল বতাহত মিলি স্মৃতি তাৰ নপৰিল স্নান ।

প্ৰয়াসৰপৰা আহি নাপালোঁ হি দেখা

সোঁৱৰণি মাথো ব'ল শেহৰ বিদায়,

“আহিবা আনন্দে ঘূৰি যোৱা গ'ই দাদা

হাঁহি মুখে কোৱা সেই মুখল'ই চাই ।

দেখি এই জগতৰ মায়া মৰিচীকা

নকৰিলি মন তই থাকিব ইয়াত,

কোন সেই অচিনাকি মনোৰম দেশ

গ'লে আক ঘূৰি নহা থাকিলিগৈ তাত ।

জগতৰ যত মধু শেষ হ'ই যাব

পাহি পাহি হব সৰি বিৰিখৰ পাত,

কুসুমৰ ৰেণু হব কুসুমতে লয়

তথাপি হুতুলো সেই একেবাৰি মাত ।

অহা আক যোৱা এই দুনিয়াৰ ৰীতি—

ময়ো যাম সেই বাটে প্ৰাণৰ ভনীটি ।

তথাপিও মাহুহৰ মোহ-মুগ্ধ মনে,

বুজিও হুবুজৈ আক জানিও নাজানে ।

তথাপিও দিলোঁ তোকে কৰি সোঁৱৰণ

“স্বৰ-নিজৰা”ৰ গীতি দাদাবৰ দান !

তোৰ মৰমৰ :—“দাদা” ।

-অনুবোধ—

অসমীয়া গায়ক সমাজৰ প্ৰতি মোৰ এই বিনীত অনুবোধ
যেন তেখেতসকলে লিখকৰ পৰা আগেয়ে অনুমতি
নোলোৱাকৈ “সুৰ-নিজৰা”ৰ কোনো গানৰ ৰেকৰ্ডিং নকৰে।

ইতি

বিনীত—

শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ ভট্টাচাৰ্য্য

প্ৰকাশক।

উপহাৰ

.....

.....

.....

.....

.....

সূচী

বিষয়

অ' আই বেলিয়ে কবি হাত যোৰ	...	৪২
অ' আই মহাকালী	...	১৯
অ' কেতেকী উৰি উৰি	...	৮০
অ' ফুল যুতি মালতী	...	১১৫
অ' মোৰ কাইটি	...	৪১
অ' উলাহী ফাগুনী	...	১০৪
অতীত অতীত অ' মোৰ অতীত	...	১২৩
আই তোৰ পূজালৈ	...	৩৮
আছিলে মোৰ মন পখিলী	...	১১৯
আজি গাই নিয়তীয়ে	...	২৪
আজি বীণত কি বাজিল সুৰ	...	২৮
আজি বসন্ত অতিথি-সখী	...	৭৩
আজি আকাশে বচাহে	...	৩৬
আজি বসন্ত ধৰাৰ দুৱাৰ মেলি	...	৬৫
আৰু কিনো গাবি গান	...	১২৮
আৰু নিবিনাবি বীণে লৈ বলিয়া	...	১২৭
আহিছিলো মই তোকে ঐ বিচাৰি	...	১০০
আহা আজি মোৰ হে শ্যামবাই	...	২০
আহে স্বৰ্গাবি বীণ	...	১০৫

বিষয়		পৃষ্ঠা
আহে সপোন পুৰীৰ বাজ কুমাৰী	...	৬৪
আহো বুলি সখা কিয়নো নাহিলা	...	৬২
ক'তেনো এৰি আহিলো থৈ	...	৩৩
ক'তে হেৰুৱালো তোক	...	৫৫
কলৈ গলি মইনা উৰি	...	১১৩
কৰেনো তই মালিনী ঐ	...	৬৬
কলৈনো ওলালি অ' মন বলিয়া	...	১১
কাঁলৈ সাঁচিলি ধন	...	৮
কাহানি হবি তই ওৰ	...	৯১
কোন বলিয়াই বাঁহী বজাই	...	১৫
কোন শৰতৰ জোনালী-পূৰ্ণিমা	...	৪০
কোন অতীতঃ স্মৃতি মোৰ	...	৭৯
কোন বাঁহী তই কপহী	...	৬৭
কোন সেই কপহীৰ ঘাট	...	৪৫
কোনেনো বজালে বাঁহী	...	৭
কোনে আঁকে ছবি চিৰ সুন্দৰৰ	...	২৩
কোনে কি অ' মন দেখুৱালে ভাও	...	২৫
কোনে দেখা দিলি সপোনতে	...	২৬
কোনে এৰি গল অ' মুছাফিৰ	...	১০৭
কোনে পিৱালে অ দিৱানা	...	১০৩
কোনে উজলাই দিশা	...	৯৩
কোনে বাঁহীটি বজাই	...	৯০

বিষয়		পৃষ্ঠা
কোনে বজাই ব্যথাৰ বীণ	...	৭৫
কোনে ফুল মাৰে দলি	...	৮৭
কুলু কুলু তোৰ শ্বৰ-নিজৰা	...	৫৬
কুলি মাত কিয় বাৰে বাৰে	...	৭৬
কিহেৰে পূজিম আজি	..	৩৪
কি বং দি লুকালো সখী	..	১২১
কিয় আক'উ আহিলে কুলি	...	৯১
কিয় মাধবীলতা আজি হালে জ্বালে...	...	৯৭
কিয় পৰাণ বীণাৰ	...	৩০
কিয় নীৰৱ হিয়াৰ	...	৫৮
কিয় আহিলি আজি	...	৮৯
কিয় ৰিব্ ৰিব্ বসন্তৰ	...	৯২
কিয় উৰুৱাই গলি	...	৯৮
কিয় ভাঙিলি ঘুমটি	...	১১২
কিয়নো তই বজালি বীণ	...	১৪
কিয়নো শুনালি গীত	...	১২০
গোপনে সখীৰ আঁচল খনিত	...	১১০
ঘামি জামি সূকযে	...	৮২
জয় জয় জয় তয়ু তজ্জি	...	৯৪
জাগে মধু উল্লাস	...	৭০
জীৱনৰে কিনো গান গাবি	...	২৭
তই অ' নন বলিয়া	...	৮

বিষয়	পৃষ্ঠা
তই ক'তে শিকিলি হেৰ বলিয়া	৪৮
তই থাকিবি সান্নিধ্য মনাই	১১৮
তই কোন কপহী ঐ	৯৬
তুমিয়ে গোৱালা প্ৰিয়া গাল	৯৫
তুমি, কোন বসন্তৰ প্ৰথম পুৱা	৬৩
তুমি আঁকি দিছা মোৰ	৩
তুমি নিদিয়া যদিও	১০৬
থাকে আজলী তাইৰ বিজুলী	৫৯
ডিঙি কাণ তোৰ শুদ্ধা কৰি	৩৭
দেখি তোৰ কপ মদিবা	৭৪
দেখিছিলো তোমাক সখীয়া	৭১
দেশৰো লখিমী ঘৰৰো লখিমী	৩৯
দিব বুকুৰ শোণিতে নাথ	১১৪
ছদিন ছনিয়া এৰি থৈ বলিয়া	২১
ধৰিবি কি কপ সলাই অ' মন	১২৪
ধুমুহাৰ আগতে অ' নাৱঁৰীয়া	১০২
নমো নমো দেৱী হে বীণা পাণি	২
নাওঁ তোৰ সোণালী	১১৬
নাহিল ঐ মোৰ সখাটি	৮৮
নুপুজো পাষণ প্ৰভু ম্ৰতি	১৩
নুভুলিবি মন ভুল কৰি	৮৬
নুলুবাণি নগৰ আঁৰত	৮৩

বিষয়		পৃষ্ঠা
নিয়া তুমি পাৰ কৰি হে হৰি	...	১৬
পছলি মুখতে গধূলি ঐ	...	১০
পৰক আপোন কৰি	...	৩৫
পৰাণে হিয়াৰ নিদিয়ৈ ছুৱাব	...	৮১
পৰ্বতৰ আজলী হৰিণী ঐ	...	৪৭
পৰ্বতৰ বুকুতে অ’	...	৪৯
পৰ্বতৰ জুৰিটি আহিছে বাগৰি	...	৫০
পূবৰে আকাশ খনি	...	৮৫
প্ৰণামো ব্ৰহ্ম পৰম গুৰুজন	...	৬
প্ৰণামো তোমাক শতবাৰ	...	১২
ফুলে মইনা কেতেকী	...	৪৬
বতাহে সাৰি দি যায় অ’ মইনা	...	৫১
বলিয়া, কৰিলি কিয় ঐ ফাগুনী	...	৬৯
বলিয়া তোৰ বীণ খনি বা	...	৭২
বা, হেৰ বলিয়া বৈ বৈ পেঁপাটি বা	...	৪৪
ষাজিবনে আজি মোৰ	...	১০৯
বুলালি কোনেনো ঐ বীণৰে তাঁৰত	...	৭৭
বুঢ়া হলো ছন্দিয়াত মই	...	৬৮
ভাগিলে ভাগিলে মোৰ	...	১২১
মউ বৰষা—	...	৩২
ম’উও ঢুকালে তলিও শুকালে	...	১৯
মমতা যদি তোৰ নাই	...	১৭

বিষয়			পৃষ্ঠা
মোৰ স্মৰ হেৰুৱালো ঐ	১২৬
মোৰ বাজে নাবাজোতে	৭৮
মোৰ গালো হিয়াৰ অন্তগান	১২৫
মোৰ ঘূমটি ভাঙেহি কাৰ	৯
মোৰে মইনা কুমলীয়া	৫৩
ৰামধনু সাজি ল'ই	৬১
লাজ তুমিয়ে ভাঙিলা	১১৭
লুইতৰ সিপাৰে বালি চাপৰিতে	১০১
শাঁত মইনা পৰে হিয়া	৫২
সাক্ষ্য আৰতি দিয়ে	১০৮
সোণৰ ফুলে কটা কাহি	৫৪
হাঁহিৰে ভূলাব নোৱাৰ ৰূপহী	১১১
হেৰ শ্যাম বৰণীয়া	৪
হে নিঠুৰ দেৱতা মোৰ	১৮
হেৰ পাষণ পূজাৰী কিয় তই	২২
হেৰ নিজান বনৰে বকুল	৮৪
হৃদয় বীণাটি নাবাজে মোৰ	৯৯

আধ্যাত্মিক

স্বয়ং-নির্ভর।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

নমো নমো দেবী হে বীণাপাণি
মৃদুল মলয়া বসন্ত-বাণী ।

শোভে-পদতল
কুসুম কমল
শ্বেত বৰণী হংসবাহিনী ॥

হে বিশ্ব মধুভাষিনী
তুমি, সব শাস্ত্র জননী
তুমি —সঙ্গীত বীণা বাদিনী
হে মধুময়ী আনন্দিনী ।

(সৰস্বতী-একতাল)

তুমি আঁকি দিছা মোৰ
মনে-প্ৰাণে, ধ্যানে-জ্ঞানে
চিৰ সুন্দৰ ছবি তোমাৰ ।

দেখো, অন্তৰে-বাহিৰে
পৰ্বতে প্ৰান্তৰে
তুমি বিশ্ব-আলোক আপাৰ ।

তুমি, মধু-মূলোধাৰী
বিজন-বিপিন বিহাৰী
তুমি সুন্দৰ মোৰ হিয়াৰ ।
(ইশন-কল্যাণ-দাম্বা)

সুব-মিজবা

হেৰ, শ্যাম বৰণীয়া গধূলো বেলিয়া
বজালি মোহন বেণু—
শিৰত যে তোৰ কিৰিটি
মুখত মধুৰ হাঁহিটি
ক'ত চৰাইছিলি ধেমু শ্যাম বৰণীয়া
বজালি মোহন বেণু।

যমুনা আউলী
যমুনা বাউলী
তোবেই সুবতে হেনো—
কিয় বেণু বজালি
কিয় ধৰা ঔপালি
উকুৱাই কদমৰ বেণু শ্যাম বৰণীয়া
বজালি মোহন বেণু।
(সুমুৰ)

তই, অ' মন বলিয়া—

হৰিনাম এফাকি গা,
হৰিনাম অমিয়া পি' লৈ বলিয়া
ছহাতে চাপৰি বা ।

তই যে অ' মন কোনোবা দেশৰ
এছাতি খন্তেকৰ বা,
কোনোবা দিনা গৈ চলি যে পৰিব
তোৰ আলসুৱা গা ।

কালৈ ঘটিলি মন তই অ'মন
কোনে খাব ভাবি চা—
বোৰ—মৰিলে লগত নাযায় কোনো গৈ
হৰিনাম লৈয়ে যা ।

(বনগীত-টোকাৰী)

সুব-নিজবা

প্রণামো ব্রহ্ম পবন গুরুজন
তুঁহু বিশ্ব-ব্রহ্মাণ্ড অজন—
তারণ-কাবণ বিষ্ণু ভগবান্ ।

সত্য মহেশ
সতী-পতি কৈলাশ
বক্ষে শোভিত কাম ফুলবাণ মদন ।

পদ্মবাসে মগণ
দেবর্ষি নাবদ
মধুব-ছন্দ বীণে গারুত গুণ-গান ।

(বৃন্দাবনী-সাব্য-তেতানা)

কামেনো বজালে বাঁহী মধুৰ বাগিনী
চঞ্চল গামিনী কম্পিত ধৰণী ।

কামেনো শুনালে আহি
সুৰ-সুধা বাগিনী
শুনিল সবগৰে পৰা
নামে মন্দাকিনী--
শব্দে পৰাশ নাচে শ্যামল বননি ।
(দৰবাড় কানাড়-তেতালা)

কালৈ সাঁচিলি ধন তই অ' মন
কালৈ সাঁচিলি ধন,
চকুৰে টোপনি চকুতে নিয়ালি
কিয় হ'লি উচাতন তই অ' মন
কালৈ সাঁচিলি ধন।

তোৰে ছৰাৰত কণা-খোজনীয়া
তোকে বোলে মহাজন
তোত্‌কৈ এজন আছে মহাজন
নিচিনিলি সেইজন তই অ' মন
কালৈ সাঁচিলি ধন।

যেতিয়া আহিব তোৰে ঐ চমন
কোনে খাব তোৰ ধন
মাটিৰে দেহাটি মাটিতে মিলিব
হাড়তে গজিব বন তোৰ অ' মন
কালৈ সাঁচিলি ধন।

(ভাটিয়ালী)

যোব—তুমি ভাঙেছি কাব্
কণ্-জুহু কণ্-জুহু নৃপুবে,
হৃদি-নন্দন মুঞ্জবে
গুণ্-গুণ সুবে অলি গুঞ্জবে ।

তাব—তালে তালে উঠে ফুটি
বিশ্ব-আলোক রূপ-জ্যোতি
তাব, সুবে সুবে কত যুগ-যুগান্তবে
অখিল অবনৌ ঘূবে—
কণ্-জুহু নৃপুবে ।

(মিশ্র-পিলু-কাহারী)

স্বব-নিজবা

পছলি মুখতে গধূলি অ'ই
কোনেনো বজাই মূৰলী,
শুনা শুনা সখী মূৰলীৰ ধ্বনি
উঠিছে পৰাণ উথলি ।

সি, গো-খেছু সখী লগতে লৈ
আছেহি তোমাৰ পছলিত বৈ
ধূলিৰে ঢাকিলে অ' মোৰ সখাটি
শুৱনি তোমাৰ পছলি ।

দিয়া সখী আনি চৰণত ফুল
নিদিলে হবা ঐ কান্দি বিয়াকুল
তাৰ-—শিৰত কিৰিটি মুখত হাঁহিটি
নিতো দেখা দিয়ে গধূলি ।

(ভীম-পদ্মশ্ৰী-গজল কাহাৰী)

কলৈনো ওলালি অ' মন বলিয়া
 ভগা তোৰ ডিঙা বায়,
 তোৰ, লগতে ওলাইছে বুকুৰে বান্ধে
 কেনেকৈ যাবি বুজাই-
 ভগা তোৰ ডিঙা বায় ।

কোনে তোক মাতে সিপাৰৰ ঘাটতে
 বাৰে বাৰে বিড়িয়াই,
 কিয় --- শুনি যে কান্দিলি বান্ধেৰে বিননি
 ছগালে চকুলো বোৱাই---
 'ভগা তোৰ ডিঙা বায় ।

তই---কলৈ আহিছিল কলৈনো ওলালি
 অ' মন বলিয়া কাই,
 ইপাৰৰ ঘাটতে বহি তোৰ বান্ধেয়ে
 কান্দিব তোকেনো ধিয়াই---
 সিপাৰৰ ঘাটলৈ চাই ।

(ভাটিয়ালী)

স্বপ্ন-মিঞ্জৰা।

প্ৰণামো তোমাক শতবাব
হে গুৰু, দেৱতা মোৰ
দীক্ষা দিয়া তোমাৰ প্ৰেমৰ
চিৰ-মঙ্গল মধুৰ ।

পছলিতে মোৰ আগবঢ়াই
থৈছে হিয়াৰ প্ৰদীপ জ্বলাই
কুটীৰত মোৰ উঠক বাজি
তোমাৰ প্ৰেমৰ সুৰ ।

মাগিছো মই ভিক্ষা তোমাৰ
বক্তৃ-কমল চৰণ এবাৰ,
দান লোৱা প্ৰাণ কৰি হিমাৰ
সকলো ব্যৰ্থ ভাবনা দূৰ ।

হুপুজোঁ পাষণ প্রভু, মূৰ্তি তোমাৰ—
ভাগি য'ক মন্দিৰ, সোণৰ দুৱাৰ ;
(মোৰ) নিদিও প্রদীপ আৰু আৰতি সন্ধ্যাৰ
আলৌহীন হক প্রভু চিৰ-অন্ধকাৰ

আঁকিম হিয়াত মোৰ মূৰ্তি তোমাৰ
পিন্ধাম তোমাক ভক্তি অশ্রুহাৰ
যাচিম হিয়াৰ যত গন্ধ-সস্তাৰ,

ভূমি আহা হে হৃদয় বীণাৰ—
ভুলি তাঁৰে তাঁৰে মধু-ঝঙ্কাৰ ।
(মিশ্র-আশোৱাবী-কাৱালী)

কিয়নো তই বজ্রালি বীণে ঐ বরাগী
কিয়নো তই বজ্রালি বীণ,
জীবনে তোৰ ঢাকিলে বিষাদে ঐ ডারবে
বিফলেনো নিয়ালি দিন—
বিফলেনো নিয়ালি দিনে ঐ বরাগী
কিয়নো তই বজ্রালি বীণ ।

ব'দে ববষুণে তই তিতিলি-বুৰিলি ঐ
দেশাটিও কৰিলি ক্ষীণ
উজটিতে ভাঙিলি হাতৰে ঐ লাথুটি
বাটৰো হেৰুৱালি চিন্
বাটৰো হেৰুৱালি চিনে ঐ বরাগী
কিয়নো তই বজ্রালি বীণ ।

(বনগীত কাব্যালী)

কোন বলিয়াই বাঁহী বজাই
তুলিলে কি স্মৃতি,
করে গাথো চতুর্ভাঙ্গী
কোন সি চতুর্ভাঙ্গী
তুলিলে কি স্মৃতি !

বারে বারে বাঁহী বজাই
কি যে স্মৃতিধর,
যমুনা উতলা করে
কোন সি নিষ্ঠুর সখী
তুলিলে কি স্মৃতি !

কিয়নো তার বাঁহীবে স্মৃতি
নপবে ঐ ওর,
বিবহবে হিয়াখনি
নপবিলে জুর সখী
তুলিলে কি স্মৃতি ?
(ভাটিয়ালা)

নিয়া তুমি পাৰ কৰি হে হৰি মোৰ
নিয়া তুমি পাৰ কৰি,
আহিছিলোঁ লগত যাৰ মই
সিও যে গ'ল এৰি হে হৰি মোৰ
নিয়া তুমি পাৰ কৰি !

ইপাৰৰে মোৰ ভগা পঁজাটি
সিও যে ছাই হ'ল পুৰি,
মাজো লাগিলে এক্কাৰো আহিলে
নিয়া তুমি পাৰ কৰি হে হৰি মোৰ
নিয়া তুমি পাৰ কৰি !

ইপাৰৰ ভাবনা পেলালোঁ পাহৰি
সিপাৰৰে আশা কৰি
লৈ যোৱা তুমি পাৰ কৰি মোক
বাই ভৱ-ভৰী হে হৰি মোৰ
নিয়া তুমি পাৰ কৰি !

(লাউঘালী)

মমতা যদি তোৰ নাই অ' পূজাৰী !
 কেনেকৈ পূজিবি দেৱতা তই,
 নাই যদি যোৱা চকুলোৰে ভাতি
 কিহেৰে যাচিবি অঞ্জলি এ !

পাৱ' যদি বাথা তই অ' পূজাৰী
 পূজাৰ সম্ভাৱ আগত থৈ,
 কদা যদি তোৰ হিয়াৰ ছুৱাৰ
 কেনেকৈ আহিব দেৱতা এ

ভাব যদি তই নকৰে। সাননা
 স্নপূজা নিঠুৰ দেৱতা এ,
 তোৰ যে দেহাৰ কোন সি গৰাকী
 চাৰি ভাবি-গুণি মমতা লৈ।

(দেশ-একতাল)

সুখ-নিঃস্বপ্ন!

তে নিঃস্বপ্ন দেবতা মোর
পাশে মনস্ত বকুল বনত
পিক্কোরা সেই নাল। গাঁথি

তোমার ব্যাকুল বাহী শুনি
এবিচ্ছিন্ন মনকে চালি
বহিচ্ছিন্ন যমুনা উভতি

ত প্রিয় কান্ত শ্যাম
কেনি গ'লে দেখা পাম
তোমার মোহন মৃদুনি,
আজিও যমুনা নদী
গায় কত বাথা গীতি
মিলন মধুর স্মৃতি ।

(মিশ্র-বাগেত্র)

অ' আই মহাকালী !
কিনো যে তই রূপ ধরিলি ।

৩৫. ডাইনী-যথিনী সঙ্গে লৈ
এলালি আউলী-বাউলী হৈ
হাতে খড়্গ ধরি নবমুণ্ড কাটি
কিয়নো আই মালা পিন্ধিলি !

৩৬. কত সাধুধনে পূজে বাতি দিনে
আক কেও নাই বুলি তোব বিনে
তোব প্রাণ-পতি শিরব বুকুত
উলঙ্গিনী হৈ কিয় নাচিলি ?

কিনো দি তোক ভূষিম আই
পূজিম ভক্তি-অশ্রু বোরাই
ধর, পুণ্যবতী রূপ শির-সতী
আদর্শ ব'ক জগত জ্বলি !

(বামপ্রসাদী-একতাল)

সুব-মিঞা

আহা আজি মোৰ হে শ্যামবাই
ক'ত আছা তুমি লুকাই,
কদমৰ তলতে আছোঁ বাট চাই
আহা হে বাঁহীটি বজাই ।

নিৰেদিছোঁ মোৰ জীৱন-যৌৱন
লোৱাহি চৰণে চপাই
ফুলেৰে সাজিছোঁ ফুল প্ৰেমাঙ্গন
থৈছোঁ হিয়াতে সজাই ।

তাহানি যে সেই বাঁহীৰ সুবত
যগুনা বৈছিল উজাই
আজিও মোৰ আহা মনে-প্ৰাণে
মুহূৰ্ত্ত বাঁহীটি বজাই ।

(ভজন)

ছুদিন ছুনিয়া এৰি থৈ বলিয়া
ওলা বিচাৰি প্রেম-ছুনিয়া,
আক নিপিবি মায়া-মদিৰা
উতলাই তোৰ দিল্ দৰিয়া !

এই যে ছুনিয়া ছুদিনীয়া
সপোন পুৰীৰ ছাঁয়া-মায়া
যা পেলাই খোজ থৈ তোৰ বলিয়া
পাহৰি এই মায়া ছুনিয়া !

তোৰ যে মজাৰ দৰদী-প্ৰিয়া
যাব লাগিব এৰি এতিয়া
তোৰ স্মৃতে অ' বলিয়া---
আছে বন্ধা এই মোৰো যে হিয়া ।

(গদ্য কাহিনী)

স্বব-নিজবা

হেৰ পাষণ পূজাৰী কয় তই,-
তাৰ নগলে পাষণ হিয়া
হলি মাথো মতলীয়া

মোহ-মায়া বাসনাৰে মন বান্ধি লৈ !
তোৰ চা দীপ-আবতি
হিয়াৰ থলিত
জ্বলিছেনে ভকতিৰ
দেৱতা স্মৃতিত,

তই গলাব লাগিব তাৰ পাষণ হিয়া
এৰি যত বাসনাৰ মোহ-মায়া
তই, কান্দিব লাগিব তাক কন্দুৱাবলৈ !

কোনে আঁকে ছবি
চিৰ সুন্দৰৰ,
দিলে য়ুছ হাঁহি
ছুটি অধৰৰ।

কোনেনো আঁকি
বস্তু চৰণ
কবি মিনতি
চিৰ বৰণ,
দিয়ে ভক্তি-পূজা
প্ৰেম-অন্তৰৰ।
(আড়ানা)

আজি গায় নিয়'তীয়ে শুন অ' বলিয়া
তোৰ জীৱনৰে সুৰ—
সেই সুৰে লৈ আহিব তোলৈ
নভগা টোপনি ঘোৰ ।

তাই যে নিয়'তী নিওঁ নিওঁ সুৰে
মায়াৰ আঁৰে আঁৰে নাচি নাচি ফুৰে
আজি, তাইয়ে ভাঙিব হেৰ বলিয়া
সুখৰ সপোন তোৰ ।

(বাগেশ্বী-একতাল)

কোনে কি অ' মন দেখুৱালে ভাও
 কৰি তোক অ'ই বলিয়া
 কিয় কান্দ তই উৰি যাবি গ'ই
 অ' মোৰ পৰাণ-পৰীয়া !

চাই যা অ' মন আহিছ যেতিয়া
 যাব লাগিব বাট দূৰণীয়া
 কাহানি হ'ব তোৰ ভৱ-খেলা ওৰ
 পৰিব জীৱনৰ যৱনিকা !

তোৰ যে অ' মন বুকুৰে মাদলী
 কোনে কাঢ়ি নিলে আছিলে উজ্জলি
 কিনো দেখুৱালে কন্দুৱাই তোক
 কোন সি বিশ্ব-ভাৱবীয়া !

(গজল-কাৱালী)

স্বৰ-নিজৰ।

কোনে দেখা দিলি সপোনতে আহি
হিয়াতে বজালি বাঁহী—
কিয় কৰি গ'লি আউলী-বাউলী
মাৰি মিচিকীয়া হাঁহি মোৰ কোনে ঐ
হিয়াতে বজালি বাঁহী ।

কোনে চিঙি নিলি হিয়া ফুলনিৰ
অতি হেপাহৰে পাহি,
মোৰে চকুলোত কোন তই বান্ধ
গ'লি তিতি বুৰি ভাহি মোৰ কোনে ঐ
হিয়াতে বজালি বাঁহী ।

কোন 'অচিনে অ' কোন অসামৰ
(মোৰ) হিয়াতে বজালি বাঁহী
কোনে সবজিলি গুৱনি ধৰণী
কিনো যে মায়াৰে মুহি মোৰ কোনে ঐ
হিয়াতে বজালি বাঁহী ।
(বনগীত-টোকাৰী)

জীবনবে কিনো গান গাবি অ' ব'বাগী
 জীবনবে কিনো গান গাবি,
 এবেলি যে জনম ঐ এবেলিনো মরণ ঐ
 ভালেকৈনো ভাবিয়ে চাবি,
 ভালেকৈনো ভাবিয়ে চাবি অ' ব'বাগী
 জীবনবে কিনো গান গাবি !

গাওতে তই বাখিবি গানবে ঐ প্রাণটি
 তালতেনো তানটি দিবি
 নাই ক'তো থানি ঐ জীবনে-তবণী তই
 ভালেকৈনো বায়ে যাবি
 ভালেকৈনো বায়ে যাবি অ' ব'বাগী
 জীবনবে কিনো গান গাবি !

সুখ-নিজৰা।

আজি বীণত কি বাজিল সুৰ
হে প্ৰিয়, হে বন্ধু মোৰ,
সিয়ে, চকলোৰে ক'ত হবগৈ লীন
কোন অসীমৰ সুৰ !

কিয়—নয়নৰ মোৰ দৃষ্টি নাশি
আছিল একাৰ ঘোৰ,
কোনে চপালেহি ইপাৰত মোৰ
জীৱন সন্ধ্যাৰ ভূৰ !

তুমি ক'ত আছা কোন অসীমৰ
হে অচিন বন্ধু মোৰ
কৰা তোমাতে লয় হে তুমিময়—
নিবা কিমান দূৰ !
(মিত্ৰ-পূৰ্বী-একতাল)

ম'উও ঢুকালে তলিও শুকালে
 চুঙাই কি কবিব পৰাণ জুব,
 বুকুৰ বাঁকৈয়ে বিনাবনে কান্দি
 লৈ তাৰ এধানি সোৱাদ মধুৰ !

গাৰ চালে কাটি নিয়া চোৰে আক
 . পাবনে বিচাৰি কবিবলৈ চুব,
 ইপাৰতে আহি চাপিবনে আক
 মোৰেনো ওমলা জীৱনৰ ভুব !

বেলি মাৰে গ'লে সন্ধিয়া আহিলে
 তৰা জ্বলিকিব গগণৰ দূৰ
 গীত শেষ হলে সভাও ভাগিলে
 থাকিবনে বান্ধি পৰাণৰ সুৰ !

(বনগীত)

স্বয়-নিজৰ।

কিয় পৰাণ বীণাৰ তাৰে তাৰে—

কোন অসীমৰ

অচিন বাগিণী

উঠে বাজি মোৰ কিনো সুৰে ?

গালোঁ বা নাগালোঁ গান

পালোঁ বা নাপালোঁ মান

নাই একো ক্ষতি

নাই অভিমান-

গাই যাম কান্দি চকুলোৰে ।

(মিশ্ৰ-বাগেট্টী-একতাল

ଜାତୀୟ-ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତ

সুবনিজবা

ম'উ বববা—

অ' মোব চেনেহী জননী ভাষা ।

নাই কতো এম্বরা

গুরলা মোব সুবীয়া—

চেনেহী জননী ভাষা ।

(মুলতানী-আড়া-ঠেকা)

ক'ভেনো এৰি আহিলো থৈ
অ' মোৰ চেনেহী গাওঁখনি ঐ ।

অ' মোৰ ধাননি পথাৰ খনি
অ' মোৰ গুৱনি লুইত খনি
ক'তে এৰি সোমালোহি মই
অ' মোৰ চেনেহী গাওঁখনি ঐ ।

অ' মোৰ চৰায়ে বনগীত গোৱা
বা-বিব্ বসন্ত মলয়া বোৱা
অ' মোৰ দূৰণীৰ পৰ্বতৰ টিং
উঠে তাত হৰিণীৰ সুৰীয়া ৰিং
শুনোঁ। হিয়া ভৰি খন্তেক বৈ
অ' মোৰ চেনেহী গাওঁখনি ঐ

অ' মোৰ লখিমী দেশৰে ভাত
অ' মোৰ বান্ধেৰে স্মৃতি মাত
অ' মোৰ গাঁৱৰে নীৰলা বাট
জুৰ লৈ গছৰে শীতলী ছাঁত
কাহানিনো দেখা পাম গৈ—
অ' মোৰ চেনেহী গাওঁখনি ঐ ।

(বনগীত)

স্বপ্ন-মিথ্যা।

কিহেবে পূজিম আজি
হে বিশ্ব-আগমনী !
দিয়া দেবী—দিয়া মুক্তি
হে মুক্তদায়িনী !

কিহেবে নিরেদাঁ আই
সন্তান যে দীনহীন,
আছো বন্ধা শিকলিবে
হই চিব পরাধীন—
দিয়া মুক্তি, ধরা মূর্তি
অসুখ-নাশিনী !
(ইমন-তেতানা)

পৰক আপোন কৰি দিলি চক এৰি
কৰি আপোনকে পৰ,
দিলি মাজ-মজিয়াত বৰে গীৰা পাৰি
এৰি চেনেহৰে ঘৰ—
কৰি আপোনকে পৰ ।

বগে দেখি শৰণ লৈ অ' শতুৰ
লুকায়ে দিলিগৈ ভৰ,
লুকায়ে থাকিলি বগো নাজানিলি
ল'ই জনমে নবৰ—
কৰি আপোনকে পৰ ।

ঘৰো হেকৰালি বেষো হেকৰালি
হ'লি খীচেবেলা মৰ,
নাই যে থাকিব ঠাই দে তত্ হেকৰাই
হাবিৰে মাজলৈ ল'ব—
হাবিতো দেখিবি পৰ ।

(বনগীত-টোকাৰী)

আজি, আকাশে বতাহে গাইছে উলাহে
“জয়া”বে কাহিনী অ’ই—
গাও আহা সবে উচ্চ কণ্ঠে
জয় সতীৰেই জয় ।

লোৱা লোৱা আই হে মহাসতী
যাচিছে! অঞ্জলি হিয়াৰ ভকতি
আজি, তোমাৰে কিৰিতি তোমাৰে মূৰতি
পূজিম হিয়াত ল’ই ।

দেখুৱালা তযু পতি-পৰায়ণা
আদৰ্শ সতীৰ কঠোৰ সাধনা
আই, তোমাৰ মহান অক্ষয় কিৰিতি
আছে যুগমীয়া হ’ই ।

(খান্ধাজ দাদৰা)

ডিঙি-কাণ তোৰ শুদা কৰি আই,
 নিলে কোনে সোলোকাই,
 তোৰে বৰে ঘৰত বৰে দাবি দি
 কোনে কাঁহী ভৰি খায় ।

নিশাৰ কোলাত থাকোঁতে শুই
 কোনেনো লগালে পথৰত জুই
 (আজি) আছে উদং হৈ সোণালী উঁৰাল
 নাই যে লখিমী আই ।

তোৰে পো-জীক কোনেনো আই
 বাথে দিনে-ৰাতি বন্ধা বনে বায়,
 (আই) তোৰে বিননিত পৰ্ব্বত-ভৈয়ামে
 কান্দে হিয়া ভুকুৱাই !

(ভৈৰবী-একতাল)

দ্বন্দ্ব-দ্বন্দ্ব

আই, তোৰ পূজালৈ ৰাখিছোঁ হিয়া
কৰি শোণিতেৰে পূৰ,
লাগে যদি ঝাঁক জীৱন আছতি
দিম হাঁহি মুখে মোৰ।
নহও পূজাৰী পূজা সাজ পিন্ধি
নাজানিলে মন্ত্ৰ তোৰ
নিনিয়াও বৃথা মন্দিৰ মজিয়া
কান্দি চকুলোৰে বুৰ।

নাগাও তোমাৰ সপোন সখীটি
মধু-মিলনৰ সুৰ,
নহলে আইৰ পূজা আগ ভাগ
নলও হিয়ালৈ মোৰ।
(দেশ-বাসী)

দেশৰো লখিমী ঘৰৰো লখিমী
কোনে কয় “লক্ষ্মী” নাই
ভাষা ভঁৰালতে চাবি অ’ এবেলি
পাবি হাঁহি থকা চায়।

ধৰ্ম্মৰ থানতে ভাওনা সবাহে
নানা গীতে বাগে গাই,
সমাজৰে পৰা বৰে মানে পালে
সৱাকো চেৰে পেলাই।

ভাষা-ভঁৰালতে থৈ গ’ল ভৰায়ে
অমিয়া বসে বোৱাই,
কদমৰ ডালতে “বাঁহী”টি বজালে
হিয়া যমুনা চোৱাই।

চাই লৈ “অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ”
ছটি নয়নে জপাই—
গ’ল গৈ পূজাৰী, ভাষা সেৱা কৰি
সৰগৰ বাৰ্তা পায়।

(শোক সঙ্গীত)

ইত্য সম্ৰাট শ্ৰীযুক্ত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা দেৱৰ স্ব-প্ৰাণ্ডিত)

স্বপ্ন-মিঞ্জৰা।

কোন শবতৰ জোনালী
পূৰ্ণিমাৰ নিশা,
জনমিলা তুমি “জননী-বঙ্গ”ৰ
উজলাই দিশা।

তোমাৰ বিয়োগ বাৰ্তা শুনি
একে বাই-ভনী “অসম-জননী”
শোকত দহিছে হিয়াখনি
তোমাৰ মাতৃৰ যি ব্যথা।

নাট-কলা আদি দিলা মহাদান
গাব ভায়ে ভায়ে তাৰে যশ-গান
লোৱা লোৱা তুমি হে মহান
যাচিছে ভকতি ভাষা।

(শোক সঙ্গীত)

(বঙ্গ নাটকলাবি সাহিত্য সেৱী শ্ৰীযুক্ত শৰৎ চক্ৰোপাধ্যায় দেৱৰ বৰ্গ-প্ৰাপ্তিত)

অ' মোৰ কাইটি, অ' মোৰ ভাইটি কেনেকৈ যাবি অ' জীণ
 একতা বান্ধতে মুখ দেখুৱাবি আহিব আগৰে দিন—
 কেনেকৈ যাবি অ' জীণ... ?

বাজিব বাজিব অতীত গোবৰ অতীতৰে স্মৃতি-বীণ
 পৰক লাহে দি বাট নেদেখাবি নহবি চেৰেলা ক্ষীণ—
 কেনেকৈ যাবি অ' জীণ... ।

ক'লৈনো পলাল আমাৰে মানুহ লগাই কাৰ এনে ঞ্জণ
 হ'ল কোন আহি দেশৰে গৰাকী দেখি জনে-প্ৰাণী হীন—
 কেনেকৈ যাবি অ' জীণ ।

মৰিব আহিছ মৰিব লাগিব “আই”ৰ থৈ যাবি কি চিন
 নথলে ধৰ্ম্মৰ সত্য-পৰিচয় জগতে কৰিব ঘিণ—
 কেনেকৈ যাবি অ' জীণ...

(বনগীত টোকাৰী)

স্বপ্ন-বিজয়া

অ' আই, বেলিয়ে কৰি হাত যোৰ-
তোৰে পূব শিতানত শলিতা লগাই
পছিমত লয় গৈ জুৰ ।

প্ৰকৃতিয়ে দিয়ে খোপাতে পিঙ্কাই
ফুল শ্যামলী বুকুৰ,
মলয়াই বিচে উত্তৰে দক্ষিণে
সুশীতল বা মধুৰ ।

সন্ধিয়াই পূজে তৰা দীপ জ্বালি
তুলি আৰতিৰ সুৰ—
তটিনীৰ বুকুত নাচে জোনেবাই
বঙতে হ'ই বিভোৰ ।

নালাগে পেলাব অ' আই লখিমী
চৰণ ধৰি নূপুৰ—
ধুই চকুলোৰে থাকোঁ সেৱা কৰি
তুলি লৈ শিৰত মোৰ ।

ବନଗୀତ

বা হেৰ বলিয়া
বৈ বৈ পেঁপাটি বা,
তোবেনো লগৰী নেপাইছে আহৰি
নাচে ভাঙি ভাঙি গা ।

উজনী নামনিৰ গাত ঐ লাগিছে
বহাগী বিহুৰে বা—
বুঢ়া লুইতৰো উঠে ডেকাধনি
বঙতে নাচিছে চা ।

সিপাৰে জিলিকে নাৰায়ণ শিমলু
এখানি সুশীতল ছাঁ,
নাচোতে বাগোতে লাহতী গাভৰু
ব'দত ঘামে জামে গা ।

(টোকাৰী)

{ শিৱসাগৰ,
১৯২৮ ।

কোন সেই কপহীৰ ঘাট অ' মইনা
 কোন সেই কপহীৰ ঘাট,
 হাঁহি হাঁহি তাই কপকে চাই চাই
 নিতৌ গা পখালে তাত অ' মইনা
 কোন সেই কপহীৰ ঘাট ।

তাত নিতৌ পছ চৰি থাকে অ' মইনা
 খায় কুমলীয়া পাত—

পাতে মইনা কুমলীয়া (২ বাৰ)

খায় কুমলীয়া পাত,

কিনো স্নবে ধৰি চৰাই চিৰিকটি
 মাতে বিনন্দীয়া মাত অ' মইনা
 কোন সেই কপহীৰ ঘাট ।

তাই উটুৱায়ে দিয়ে দীঘল চুলি টাৰি
 বুলায়ে লাবণী হাত

হাতে মইনা লাবণী (২ বাৰ)

বুলায়ে লাবণী হাত,

সাঁতুৰি থাকোঁতে অজলা কোঁৱৰৰ
 মেৰিয়াই ধৰিলে গাত অ' মইনা
 কোন সেই কপহীৰ ঘাট ।

(দুৰ্গাদেবী)

সুৰ-মিছৰা

ফুলে মইনা কেতেকী টগৰে মালতী
গোন্ধতে মলে মলাই,
মনৰে পখিলী বঙতে উমলি
নাচি নাচি উৰি যায়।

আমৰে ডালতে মলৰে গোন্ধতে
কুলিটিয়ে কিনো গায়,
সি—দূৰ সুদূৰৰ মৰমৰে বাণী
মনতে পেলাই দি যায়।

কিয়নো বলিয়া ব'দত ঘামি জামি
নাচি নাচি বীণে বায়,
তাক—সপোনৰ সঁফুৰা হেপাহৰে কিবা
লাগে হিয়া উদঙায়।

(সুমুৰ)

পৰ্বতৰ আজলী হৰিণী এ—
নাহিবি নামি তই দেখি সেউজীয়া
ভৈয়ামৰ পথাৰলৈ !

নাহিবি নাহিবি তই
তোৰ, হিয়া জুৰণীয়া অ'ই—
থৈছে ব্যাধে জালতে বন্দীকৈ
নাহিবি চাই তই কান্দিবলৈ

আহিলে সন্ধিয়া ঘোৰ
মনত কি লাগিব তোৰ
তই—পৰ্বতৰে হিয়া ভাঙি থৈ আজলী
দিহিঙে দিপাঙে বিনাবি গৈ।

(দ্বিতীয় দুৰ্গাবৰী)

চিহ্ন }
১২৩১ }

স্মরণ-লিঙ্গ

তই, ক'তে শিকিলি হেব' বলিয়া
কিনো বিবহবে গীত,
বুকুবে বীণাতে মোর
উঠে কি ব্যথাবে স্মরণ
তোবে অ'ই বাগীগীত ।

তোক কোনেনো পিয়ালে লৈ
রূপবে ফটিকা ঐ
তই মাটিতে বাগবি
পৰিলি ভাগবি
তারেনো অ'ই বাগীগীত ।

কোন নিজানতে তই
থাকোঁতে উমলি অ'ই
তোক—কোনে দিলে হিয়া
হেব বলিয়া—
পালি বা নাপালি চিত ।

(মিশ্র-বসন্ত)

পৰ্বতৰ বুকুতে অ'—

কেলৈ ফুলিলি

মোৰে মন মুহিলি

খোপাকৈ পাতৰে

ফুল নাইবৰে

ওখকৈ গছৰে ঐ !

গোন্ধে ফুল নাইবৰ অ'

কেলৈ আনিলি

বতাহী বাউলী

মোৰে মন অলিয়া

মোৰে মন বলিয়া

কৰি কন্দুৰাবলৈ ।

তাতে বনবজা অ'

কেলৈ বাঁহে ল'লি

আঁতৰি নগলি

ভৈয়ামৰ ওপজা

মোৰেনো কলিজা

কামুৰি খাবলৈ তই !

পৰ্ব্বতৰ জুৰিটি আহিছে বাগৰি
থমকি থমকি বৈ
মনৰে কথাটি কৈ থৈ আহিছে
শিলনি বুকুতে ঐ !

ভৈয়ামৰ লুইতে সাদৰি মাতিলে,
“আহা মোৰ জুৰিটি ঐ—
যাওঁ মিলি জুলি বঙতে উমলি
সুখ সাগৰলৈ বৈ !”

সিপাৰৰ বুকুত উঠেগৈ ইপাৰৰ
বিৰহৰ বিননি ঐ—
মাৰ গ’ল বেলিটি পছিমৰ বুকুত
বঙাকৈ জেউতি থৈ ।

বতাহে সাৰি দি যায় অ' মইনা
 কোঁৱৰৰ ওমলা বাট,
 ব'দৰ জিলিঙনি থাকে জিলেমিলাই
 বপহী কুঁৱৰীৰ গাত ।

কোনে কি বুলিলে ৰূপহ কোঁৱৰক
 কৰিব নোৱাৰি শাঁত,
 চাংমাই শালতে মোলান পৰি যায়
 ৰূপহী কাঁহীৰে ভাত ।

উৰে জাকি মাৰি বচকি পখিলী
 ৰিব্ ৰিব্ সুবভি বা-ত,
 ওলোৱা এবেলি অ' মোৰ মইনা
 উমলি আহো গৈ তাত ।

(দুৰ্গাবতী)

স্বপ্ন-মিথুনা

শাঁত মইনা পৰে হিয়া
বিবি বিবি সুৰভি বা-ত,
পাত মইনা নাচে অ'ই
বিহুৰেনো বিৰিণাৰ পাত
ঘাট মইনা লুইতৰ
কপহীনো বালিৰে ঘাট,
পাত মইনা চ'উৰ ঐ
বঙৰেনো সীমা নাই গাত

মাত মইনা মিঠা মিঠা
বিহুৱতী চবাইৰে মাত
বাট মইনা গাভৰু
গোন্ধৰেনো সঁফুৰাব বাট ।

ছাঁত মইনা বলিয়াৰ
নপৰেনো হিয়া শাঁত,
গাত কিয় ঘনে পতি
অলা জুই অলে ঐ গাত ।

মোবে মইনা কুমলীয়া ফুল
মোবে মইনা কুমলীয়া
কোনেনো ফুল কন্দুৱাই
কোনেনো ফুল বান্ধি কিলাই
কাবেনো ঐ জগৰীয়া ?

মোবে মইনা ঘিলা খেলি
থাকে বাটত উমলি
কোনে মাৰ' চকুত ধূলি—
নেজান বাজ কোঁৱৰ বুলি
কোন হেব লগৰীয়া ?

মোবে মইনা ফুল কোঁৱৰ
ধাই মাকৰ আদৰৰ
বান্ধীয়েনো পানী আনি
গা ধুৱাই তেল মাখি
পিছাই দিয়ে চুৰিয়া !

(ধাইনাম)

সোণৰ ফুলে কটা কাঁহী অ' মইনা
ৰূপৰ ফুলে কটা বাতি
তাত্তো কোঁৱৰে খায় ভাতে মাছে
নিৰ্তো ৰোহে-ঠেহে পাতি (অ' মইনা) ।

কি ফুল ফুলিলে কোঁৱৰৰ ফুলনিত
গোন্ধে মলেমলাই বাতি—
লৈ যায় কোঁৱৰক ফুল-কুঁৱৰীয়ে
হাঁহি-হাঁহি তালৈ মাতি (অ' মইনা) ।

কোঁৱৰৰ শুকুলা হাতী অ' মইনা
উঠি ফুৰে দিনে বাতি—
দূৰতে দেখিলে আঁতৰি পলাবা
নিব কাণে মূৰে কাটি (অ' মইনা) ।
(ধাইনাথ)

ক'তে হেঁকরালোঁ। তোক সোণব-সোলোঁ ঐ—

অ' মোৰ সোণব-সোলোঁ ঐ,

ডিঙিতে তোক নাপালোঁ।

কাপতে তোক নাপালোঁ।

পিন্ধিবলৈ মই—

অ' মোৰ সোণব সোলোঁ ঐ !

তোকেনো মই ক'তে পাও

বতাহতে উৰি যাওঁ

ক'তেনো তই জিলিকি

পৰি আছ গ'ই—

অ' মোৰ সোণব সোলোঁ ঐ !

ক'তেনো তোক পামে মই

সোণবে মোৰ সোলোঁ ঐ

মোকেনো তই হুঁহুৱাই

মোকেনো তই কনুৱাই

ক'লৈ গ'লি থ'ই—

অ' মোৰ সোণব সোলোঁ ঐ !

(মিত্র দুৰ্গাবৰী)

* উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ এটি মিৰি ডেকাই গোৱা বিহু নামৰ স্মৃতি ।

স্বপ্ন-নিজৰা

কুলু কুলু কুলু তোৰ সুৰ নিজৰা
কি যে অ'ই স্মৃধুৰ,—
অ' ভৈয়ামৰে ন'ই
নহ'বি বলিয়া তই
তোৰ, নিজৰা নিজৰি
আহিব বাগৰি
কৰিব হিয়া ঐ জুব

তই, নাথাকিব চাই—
হেৰ লাজুকী জোনাই
লাগে যদি ভাল তোৰ
কুলু কুলু মিঠা সুৰ
সুৰৰ সুৰতে
নিজৰাৰ বুকুতে
তয়ো উটি বুৰি ফুৰ্ ! *

ছিন্ন দেশৰ এজনী গাভৰুৰ স্থললিত কঠৰ বেড়িহত অহা এটি
গীতৰ স্বৰত ।

ଆଧୁନିକ

সুব-নিজৰ।

কিয় নীৰৱ হিয়াৰ—
মোৰ নীৰৱ হিয়াৰ
বিচাৰি আছে কোন বীণ জোকাৰি
প্ৰেমৰ সম্ভাৰ !

কিয়নো আহিলা তুমি
অতিথি পুৱাৰ
মোৰ, ছিগিছে বীণৰ তাঁৰ
বান্ধোতে এবাৰ—
কিনো দি তুমি, চকুলো টুপি
নিয়া উপহাৰ !
(মিত্ৰ-বেদান্ত-কাহাৰী)

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

অুব-মিঅুব

থাকে, আজলী তাইব বিজুলী

চকুত উমলি,

হাঁহে, মিচিকি মধুৰ কাৰ

বাসনা তুলি ।

কাৰ হিয়া সাগৰত তাই

কপৰ ঐ চৌ তুলি যায়,

চিকিমিকি জিকিমিকি

(তাইব) খোপাবে চুলি ।

কিনো যে তাইব যাছ জানে

আজলী সেই ছুটি নয়নে

কাৰ, বন্দী হ'ল মন-অলি তাই

নিদিলে মুকলি !

(গজল-কাৱালী)

সুখ-নিজৰা

কিয় আক'উ আছিলে কুলি
আক'উ শুনালে পঞ্চম বাগিনী
ললিত লহৰী তুলি।

আক'উ সবালে আমৰ-মল
গোন্ধেৰে মলাই গছৰ তল
ঘুমটি ভাঙিলে ফুল-কুৰবীৰ
আহি পৰাণৰ অলি।

কিয়—সোঁৱৰাই দিলে স্মৃতি
সি যে অতীত-মধুৰ গীতি
নাবাজিলে আক বীণ-সুমধুৰ
বাজি মাথোন এবেলি।

(বাৰাজ-দাদুৰা)

বামধনু সাজি ল'ই আকাশী জীয়ৰী তই
 ৰূপৰ বাণেৰে কয় মাৰ বিজুলী,
 সোণৰ সঁফুৰা কলি কয় তই দেখুৱালি
 (তোৰ) আঁচলতে তৰা ফুল থাকে উমলি

আকাশৰ নিজৰাত হাঁহি হাঁহি মুখ চাই
 ৰূপালত কয় তই ফোট পিন্ধিলি—
 মূৰৰ খোপাটি খুলি চিকিমিকি ঢুলি মেলি
 গুপুট বাসনা কাৰ জগালি চুলি !

কিনো ভঙ্গীমাৰে তই ৰূপৰ গৰিমা ল'ই
 আকাশত ইন্দ্রজাল কয় পাতিলি—
 তেনুৱা ৰূপকে ল'ই নীৰৱ ভাষাৰে অ'ই
 নাচি যা হিয়াত মোৰ আহি এবেলি ।

(গছল-কাহালী)

সুৰ-নিজৰা

আহো বুলি সখা কিয়নো নাছিল
আছিলেঁ। পছলি মুখলৈ চাই—
পিক্কাৰ বুলি মই গাঁথিছিলেঁ। মালা
শাতে মৰহী গ'ল শুকাই।

তুমি মোৰ হৃদয়-

আকাশী তৰা

তুমি অবিহনে

এন্ধাৰ ধৰা—

বতাহৰ আগতে বাতৰি পঠাবা

য'তে থাকা মোৰ সাদৰি সোণাই

(মিশ্ৰ-খাৰাজ)

তুমি, কোন বসন্তৰ প্ৰথম পুৱা—
বলিছিল ধীৰে দখিণ মলয়া
গাইছিলে গান পিয়া পাপিয়া,
যাচিছিল। আহি জীৱন-অমিয়া
অ' মোৰ কোন জনমৰে সখীয়া !

দেখিছিলেঁ। জিলিমিলি দুগালে তোমাৰ
গোলাপী সৌন্দৰ্য্য বাণী জেউতি উষাৰ
কিনো লয়লাসে মোৰ মৰু হিয়াৰ
ফুলিছিল। ফুল তুমি মধু বাসনাৰ—

বয়পাই তাৰ গন্ধ সুধাৰ
কৰিছিল। প্ৰাণ মতলীয়া
অজানিতে নিলে কোনে সেই
চিঙি ফুল আলসুৱা !

(মিশ্ৰ স্বৰ দাদৰা)

সুখ-মিষ্টব।

আহে সপোন পুৰীৰ ৰাজ কুমাৰী
জোনৰ কিৰণ ঢালি,
থাকে মলয়া তাইৰ আঁচলত
ৰঙতে উমলি !

তাইৰ ৰূপৰ কিৰণ লিমিলিঙ্গি
ৰূপ দীপালী—
লৈ যায় পৰাণক মোৰ হাত বুলাই
হিয়াৰ ছৱাৰ মেলি ।
(গজল কাহাৰী)

আজি বসন্ত ধবাব-ছবাব মেলি
আহিলে আহিলে আহিলে
বীণ-ববাগী তোব বীণত ঐ কি সুব
বাজিলে বাজিলে বাজিলে ।

বিহগীৰ মধু গানে
কি সুখা প্রাণে প্রাণে
ঢালিলে ঢালিলে ঢালিলে—
ফুলে ফুলে সমীৰনে
হাঁহি হাঁহি বং মনে
নাচিলে নাচিলে নাচিলে ।

মদনৰ ফুল-বাণে
হিয়াত ঐ ঘনে ঘনে
হানিলে হানিলে হানিলে—
সপোনত দেখা দি
সপোনৰ সখাটি
(কিয়) নাহিলে নাহিলে নাহিলে
(বেতান-খাবাজ)

স্বপ্নবিজ্ঞপ্তি।

ক'বেনো তই মালিনী ঐ
চিঙিলি মোৰ ফুলনিৰ ফুল
মাতি নিলি মন-মুগ মোৰ
কৰি কিয় বিয়াকুল !

অ' মালিনী কাকনো তই
মালা গাঁথি পিঙ্কাৰি অ'ই
প্ৰতিদান দিলি কি মোক
সেই যে মোৰ ফুলনিৰ ফুল !

কিয়নো তই আহিছিলি
অ' মালিনী ফুল চুকী
কিয়নো মোৰ ফুলনিত
লগাই গ'লি কি অগণি—
পুৰি যে তই কৰিলি ছাই
মোৰ ফুলনিৰ ভোমোৰা কুল !

(দেশ-ধাৰাজ)

কোন বাঙালী তাই কপহী ঐ হাঁহি হাঁহি যায়—
সি, কোন বলিয়া সপোনপুৰীৰ ছবি আঁকে হয় !

তাই কোন ব্যথিতৰ বুকুৰ মাজৰ ব্যথা উতলায়,
তাইৰ হৃগালে দিয়ে ঐ ব'দে জেউতি চ'বায় ।

কাৰ বনত থাকে মন-যুগ তথা লাগি চায়,
কিয় কপহী গাব বা বলাই তাই মাতি লৈ যায় :

তই অ' বলিয়া বহি থাক অ' বীণখনি বায়—
এই বাটেদি হাঁহি হাঁহি তাই আহিব হুঁনাই !

(গজল-কাষালী)

স্বপ্ন-বিজয়া

বুঢ়া হলোঁ ছুনিয়াত মই
 হুবুজিলোঁ প্রেমৰ মোল,
হুবুজিলো গুল-বাগিচাত
 ভৰিত কয় সোমাই ছল

হুবুজিলোঁ পিয়াৰীয়ে
 দিল কয় কৰে মচ্‌গুল—
হুবুজিলোঁ দিল্‌ যে মোৰেই
 দিল-পিয়াৰীৰ ময়ে বুলবুল !
(গজল-কাৱালী)

বলিয়া কবি দিলি ঐ ফাগুনী
 কপবে হাটৰ বাতৰি আনি—
 কিয় আহিলি বলিয়া ববাগী
 জুৰি দে বীণত প্ৰেমবে বাগিনী

তই—পিকি ল' আজি ফুলবে মালা
 গুচিব হিয়াৰ সকলো আলা
 বা অ' বীণত প্ৰেমবে বাগিনী
 নালাগে শুনাৰ ব্যথাৰ বিননি

আছে নে লগত তোৰ অ' ববাগী
 পুলক জগা সেই মদিৰা বাগী
 পি' ল' আজি কপৰ হাটলৈ
 প্ৰেমবে দোলাত দি যাওঁ দোলনি

(গজল-কাহাৰী)

স্বৰ-বিজয়া

জাগে মধু উল্লাস চিন্তা উদাস
বাজে মধু মূৰলী কাৰ
দোলে মন-বন হিন্দোল-দোল
ফুলে কলি কুসুম কবি-কল্পনাৰ !

উচ্চল, চঞ্চল
ব্রজকুল কামিনী
বাজে বিনি-জিনি
কঙ্কণ কিস্কিনী—

নাচে তবজ্জিগী
প্ৰেম উন্মাদিনী
তোলে কল্লোল হিল্লোল
বোল যমুনাৰ—
বাগে, হৃদয় বঞ্জিত
মধু-বাসনাৰ ।

(ভজন)

দেখিছিলোঁ তোমাক সখীয়া
মধু বসন্তৰ ছপৰীয়া,
পানী লৈ আহোতে পথাৰৰ বাটে
ব'দত ঘমা ছুগাল হেঙুলীয়া !

কপালৰ আগতে আছিলে ছলি
সককৈ ছুডালি কেঁকুৰি চুলি
ছল চাই পৰনে উকুৰাই দিয়া
বুকুৰ কাচলি সেই লাজুকীয়া

আছিলে আমৰ ডালতে কুলিটি
সোঁৱৰাই তোলা অতীতৰ স্মৃতি
স্মৃত সৰি যোৱা আমৰ মলে
গোন্ধত কৰা পৰাণ মতলীয়া !

ବ୍ର-ନିଜବା

ବଲିୟା, ତୋର ବୀଣଧନି ଯା—
ଓଁକ ଶୁବେ ଶୁବେ ନାଚି ଗା ॥

ଥ'ଇ ଯା ବଲିୟା
ଶୁବେ ଅମିୟା
ବାଇ ଯା ବୀଣ ଅ' ହିୟା ଭଗା ।
(ଭୀଷମଞ୍ଜି-ତେଜାନା)

আজি বসন্ত-অতিথি সখী

আছেহি তোমাৰ দুৱাৰত বৈ,

দিয়া সাদবেবে আনি প্রেমাশন

দুহাতে কপৰ-সস্তাৰ ল'ই—

আছেহি তোমাৰ দুৱাৰত বৈ ।

ফুলে ফুলে দিলে পৱনে দোল

আকাশে বোলালে গোলাপী বোল

আহে প্রজাপতি নাচি-বাগি আজি !

মধু-মিলনৰ বাতৰি ল'ই—

আছেহি তোমাৰ দুৱাৰত বৈ ।

কপ-কুঁৱৰীয়ে কপৰ পোহাৰ

মেলি দিলে আহি বিশ্ব শোভাৰ

বীণত বজালে বীণ বৰাগীয়ে

কপটী-প্ৰিয়াৰ গীতটি অ'ই—

আছেহি তোমাৰ দুৱাৰত বৈ ।

(গজল-ভীমশলত্ৰী)

স্বৰ-বিজয়া

দেখি তোৰ ৰূপ-মদিৰা হ'ল যে সখী ছনিয়া দোছমান,
কাৰনো ঐ মৰু-চাহাৰাৰ তপত হিয়া কৰিলি হাইৰাণ !

গাইছে গুল-বাগিচাত দিল বুল্‌বুল্‌ কাৰ তোৰ ৰূপৰে গান্
সখী ঐ নবধিবি, নাহানিবি তোৰ ৰূপৰে বাণ্ ।

যেতিয়া, ভাঙিব তোৰ দোছমান আহি ৰূপৰ অভিমান
তেতিয়া, কান্দিবি তই ক'লৈ গ'লি অ' মোৰ বেইমান !

গুচি যা অ' মুছাফিৰ মাৰিব তোক সেই ৰূপৰে বাণ্
বিক্ৰিব বুকুত লাগি লাল কৰি তোৰ বধিব পৰাণ্ !

(গজল-কাৰালী)

কোনে বজাই ব্যথাৰ বীণ
বুকুৰে মাজত সারাটি ল'ই—
কোনে বুলিলে, বিবহী বন্ধু
শুনি যে ব্যথা পাবি অ' তই ?

কোনেনো তোমাক দিলে ঐ ব্যথা
কাৰে পাতিছিল হেপাহৰে কথা
কোন শৰতৰ . জোনালী নিশা
হেৰুৱালোঁ বন্ধু তোমাক মই !

নহয় যে তোমাৰ বিবহী প্ৰিয়া
কান্দিছে কান্দক ভাগি য'ক হিয়া
অ' মোৰ অচিন সুদূৰ বন্ধু
নালাগে তোমাৰ দিব পৰিচয় !

(ভীষ্মলক্ষ্মী-গল্প)

স্ব-বিজ্ঞা।

কুলি মাত কয় বাবে বাবে—

কয়—কবিলি বাউলী

(তোৰ) স্মৃতি গীতৰ স্মৰে ।

তই যা গৈ উৰি

যা গৈ আঁতৰি

স্মৃতি নজগাবি

অতীত মাধুৰী—

তই, নিদিব নিঠুৰব

আঁকি ছবি চকুলোৰে ।

(মিশ্র-বেহাগ)

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

হুব-মিজবা

বুলালি—কোনেনো ঐ বীণবে তাঁবত
চম্পাব আঙুলি,
যদি তই, বুলালি, ঐ ব্যথাবে সুব
কেলৈ তুলিলি।

মলয়া—কোন সাগবব পাৰতে তই
থাক' উমলি,
সুৰভি, কোন নন্দনব বা তোৰ বিব্ বিব্
কেলৈ বলালি।

লাজুকী—অ' জোনেবাই মেঘব আঁবত
কেলৈ লুকালি,
ৰূপালী, জেউতি তোৰ অ' মিচিকি হাঁহি
কাকনো বিলালি।

(গছল-কাৰালী)

স্বৰ-নিজৰা

মোৰ, বাজো নাঁবাজোতে

নজনা স্মৰতে

কোনেনো আজুৰি

চিঙিলি বীণৰে তাঁৰ !

মোৰ, ফুলো দুফুলোতে

মৰহী শুকালে

চম্পাৰ কলিটি

কঠিন পৰশে কাৰ !

মোৰ, কোনে দিয়ে গ'লি আঘাত অ'

হিয়াৰে মাজৰ কলিজাত অ'—

মোৰ, কান্দো নাকান্দোতে

কিয় ছুচকুতে

কোনেনো শোকৰে

বোৱালি লুইতৰ ধাৰ !

(ইংৰাজী-স্বৰ)

কোন অতীতৰ স্মৃতি মোৰ জাগেহি প্ৰাণত—
 সেই যে লাজুকী প্ৰীয়া
 প্ৰতিদান হিয়া দিয়া
 কোন সি বিজন গুহাৰ মাজত ।

কোন সেই হৰিণী মনোহাৰিণী
 কিনো যে চাৱনী মৃদু নয়নৌ
 আছিলে কি ভাবি নীৰৱে ধিয়াই
 সেই জুৰিটিৰ নিজান পাবত ।

কোন সি বসন্তৰ মৃদু সমীৰন
 বলিছিল ধীবে শীতলাই মন
 মোৰ, কেনি গল স্মৰ উটি ভাহি
 কোন সি মিলন মধুৰ গানত !

সুব-নিজবা

অ' কেতেকী উবি উবি তই
কাকনো মাতি ফুৰ বিঙিয়াই
এনে কি কাৰ পৰশ পালি
কান্দ যে তই হিয়া ভুকুৱাই।

কি ছবি আঁকিলি কোন নিজানত
তাৰে স্মৃতি লৈ ফুৰ বিমানত
কোনেনো তোক অ' কেতেকী
আহোঁ বুলি থৈ গ'ল নিচুকায়।

অ' বিহগী বিবহী কেতেকী
কাকনো মাত' বৈ বৈ থাকি
কিয় দিলি মোক দূৰ-সুদূৰ
সেই নিঠুৰৰ স্মৃতি সোঁৱৰাই।

(গজল)

পৰাণে হিয়াৰ নিদিয়ে ছৱাৰ
মেলি বিদায়ৰ বেলি,
দিয়ে কত যাচি, হিয়াভৰা শ্ৰীতি
স্মৃতি চেনেহ বুলি
গীতি বিৰহ তুলি ।

দিয়ে চকুলোৱে গাঁথি
মুকুতাৰ হাৰ
সি যে কিনো বেদনাৰ
স্মৃতি উপহাৰ—

দিয়ে গানে গানে
আজি প্ৰাণে প্ৰাণে

বিৰহে বিষাদ ঢালি ।

(বিদায়-সঙ্গীত)

স্বপ্ন-মিথুনা

ঘামি-জামি সূর্যে গোলাপী বোলেবে
দি গ'ল চুমাটি নীল তটিনিক
ছগালে বাঙে চ'বায় !

জুৰকৈ বলিলে সাক্ষ্য-সমীৰন
লাজুকী সখীয়া ভাবতে মগণ
আহিব। ঐ সন্ধিয়া
চিকুণে কলীয়া
মোহন মূৰলী বজাই ।
(তিলক-কামোদ)

মুলুকাবি মেঘৰ আঁৰত
শাৰদী জোনাই
আহিব মোৰ দূৰ প্ৰয়াসৰ
সাদৰি সোণাই।

শাৰদী যামিনী তই
হুপুৰাবি আজি অ'ই—
পৰাণ ভৰা পিপাসা মোৰ
পলোৱা যে নাই।

(বেহাগ)

হুব-নিজবা

হেব নিজান বনবে বকুল—
ফুলিছিলি তই
গন্ধ বিয়পাই
পবাণ কৰি আকুল।

তোবে এছাতি সুৰভি বা
কৰিছিলে শাঁত গা
হুবৰি বনবে বুতলি
গাঁথিছিলে। মালা উমলি
তোৰে তলে সৰা ফুল।

সেই ডালতে কুলিয়ে তোৰ
গাইছিল মিলনৰ সুৰ,
তই—জান নেকি হেব বকুল—
কেনি গ'ল প্ৰিয় কৰি পথ ভুল।

পূবৰে আকাশ খনি
কোনে কৰে সেন্দূৰীয়া,
হাঁহিলে উষায়ে স'উ
পিন্ধি সাজ হেঙুলীয়া ।

চৰায়ে জুৰিলে গীতি
সুৰ কণ্ঠ সুরদিয়া
বতাহে ফুলালে নাচি
ফুলৰে পাহি ধুনীয়া ।

কব-বিজয়া।

মুভুলিবি মন ভুল কবি তই
ভুল বুজে তাই কপহী নিঠুব,
বস্তা যে তাই স্বৰ্গ সুন্দৰ
কৰে দেৱতাৰ কামনা পূৰ !

নয়নৰ যদি পৰে দৃষ্টি তোৰ
পাৰ যদি হ'বি চিৰ অন্ধ ঘোৰ
নিদিবি হিয়াৰ মেলি ৰুদ্ধ দ্বাৰ
তোলে যদি কিবা পৰাণত সুৰ ।

হাঁহে যদি তাই মিচিকি মধুৰ
বামধনু ল'ই পৰাণত তোৰ
বথত ৰাখিবি অগ্নি-চক্ৰ
মাৰে যদি বাণ ভয় নাই তোৰ ।

(মিশ্ৰ-বাগেত্ৰী)

কোনে ফুল মাৰে দলি কুঁৱৰীৰ গাত
 কোনে ফুল মাৰে দলি—
 পাতৰে আঁৰত লুকাই কুলিটিয়ে
 মাতিলে কুউকৈ বুলি
 কুঁৱৰীৰ গাত কোনে ফুল মাৰে দলি !

নাচনী পৱনে নচুৱালে আহি
 মূৰে খোপাটি খুলি
 সপোনৰে সখা পালে যেনে দেখা
 ধৰে ধৰে আঁকোৱালি
 কুঁৱৰীৰ গাত কোনে ফুল মাৰে দলি ।

কোনে ফুল দলি মাৰি কুঁৱৰীৰ
 এজুৱা শত্ৰু হ'লি—
 চকুতে সোমাল চকুলো বোৱাই
 উৰি ফুল-বেগু-খুলি
 কুঁৱৰীৰ গাত কোনে ফুল মাৰে দলি ।

(গজল)

নাহিল ঐ মোৰ সখাটি তুপৰ বাতি বাঁহীটি বজাই,
বাঙ্কিলে, প্রেম-ডোলেৰে মন ভূলালে কোন কপহী তাই !

নাহিবি মোৰ ফুললৈ বলিয়া হ'ই ক'ৰ ভোমোৰা তই—
আহিব মোৰ ভোমোৰা প্রাণ জুৰুৱা মোৰে গীতটি গাই !

দিবিলৈ মোৰ বাতৰি মোৰ সখাটিক জুৰ বতাহী তই—
আজিয়ো সেই অধৰৰ শেষ চুমাটি নিতে কন্দুৱাই !

বিদিনা, ভাঙিব তোৰ কপৰ সপোন এবাৰ সাৰে পাই—
সিদিনা কান্দিবি তই নেদেখি মোক চকুলো বোৱাই !

(গজল)

কিয় আহিলি আজি বাউলী ফাগুণী
পরাণ উতলা কৰি দিলি কি জাননী

চিগিছে বীণৰ তাঁৰ
কঠিন পৰশে যাব
কিয় দিলিহি মোৰ ফুলনিত দোলনি !

লই যা মোৰ বাতৰি
বুকুতে তই সাদৰি
দিবগৈ নিষ্ঠুৰক লগাই তোৰ অগনি ।

(মিশ্র-ভূগা)

সুব-নিজবা

কোনে বাঁহীটি বজাই সন্ধিয়া,
মন-প্রাণ হরি নিলে কিনো যে অমিয়া

নাযাবা সখীটি ঐ
নাযাবা যমুনালৈ
বাঁহীৰ সুবত সখী চৌ যে বলিয়া

কোনেনো বজালে বাঁহী
চকুলো মোৰ আছে ভাহি
আৰু ঐ লুতুলিবা সুৰে সুরদিয়া—
আৰু মোৰ নকৰিবা প্রাণ মতলীয়া !
(কান্দীৰ-খেমটা)

কাহানি হ'ব তই ওৰ—
 মনৰে ভাবনা মোৰ,
 বুকুৰ প্ৰিয়াই বুকুতে কান্দিব
 বুকু ঐ কৰিব জুৰ

কাহানি শুনাৰি অ' মন বীণাটি
 শেষৰে বাগিণী তোৰ,
 কাহানি ওলাৰি চকুলো ছুধাৰি
 দুগালে বাগৰি মোৰ।

কাহানি হাঁহিবি প্ৰাণৰে শতুক
 কান্দিবি বান্ধ অ' মোৰ,
 কাহানি চাপিবি সিপাৰে ঐ
 জীৱন-সন্ধিয়া ভুৰ !

স্বৰ-জিহবা।

কিয় বিব্ বিব্ বসন্তৰ মলয়া বা-ই,
পৰাণ কৰিলে শাঁত
ঢালি কি সুবাস গাত
অতীতৰ কত স্মৃতি দিয়ে সোৱৰায় ।

কত নিশা সপোনত
জাপে হিয়া দাপোনত
মোহন মূৰতি কাৰ বাঁহীটি বজাই
আহে বাঁহীটি বজাই !

বুকুৰ আঁচল খনি
সঘনে যায় টানি
মদনৰ ফুল বাণ
গোপনে হানি—

বাজে কাৰ বিনি-জিনি
চৰণ নৃপুৰ ধনি
আহে যেন সপোনৰ ৰূপ দেখুৱাই ।
(বেহাগ-খাৰাজ)

কোনে উজ্জ্বলাই দিশা আছে আজি শাবদী নিশা
জলে—সিক্ত শেরালীৰ বিকৃত হিয়াত রূপৰ শিখা ।

মোৰ হৃদয় কামন আকুল-ব্যাকুল
তুমি কিয় প্রিয় কৰি পথ ভুল
আহিলা যে মোৰ বিচাৰি রূপৰ
মৰম ভিক্ষা (শাবদী নিশা) ।

কোনে বজাই বীণা আজি মোহন বেণু
বিয়পাই ধৰা, কুঞ্জ হিয়াৰ সুবভি-বেণু—

হে প্রিয়—পথিক আকুল
লৈ যোৱা মোৰ শবতৰ ফুল
আজি, হিয়াত আছে মোৰ হিয়া ভৰা
কত কি আশা (শাবদী-নিশা) ।

সুব-নিজবা

জয় জয় তযু আজি—

হে ঋতু-পতি,

জয়, মদন মোহন মূৰতি !

প্রকৃতি কুসুম বাজি

নাচে, পবন পৰশে আজি

গাই বিহগী আকুল-কণ্ঠে

প্রেম-সুধা গীতি !

(বসন্ত একতাল)

তুমিয়ে গোৱালা প্ৰিয়া গান—
তুমিয়ে শিকাল প্ৰিয়া
কৰি মোক মতলীয়া
ব্যথা ভৰা যত পৰাণৰ তান !

তুমিয়ে দেখুৱাই মধুৰ সপোন
হৈ চিৰ পৰিচিতা, চিৰ আপোন
গ'লা কিয় পাহৰি
তুলি প্ৰেম লহৰী
হৃদয় যমুনা বোৱাই উজান !

মোক, তুমিয়ে বোৱালা যত
বেদনাৰ ভাৰ,
ষাচি শত বাসনাৰ
মধু উপহাৰ—

আক তো নোৱাৰা মোক গোৱাব গান
হলে মোৰ জীৱনৰ চিৰ অৱসান !

তই কোন কপহী ঐ—
তোৰ, গাৰ বতাহে উকুৱাই নিলে
মোৰ নাৱঁৰে চৈ।

ভাঙিলে মোৰ নাৱঁৰে বাৰ
তোৰ, কপৰ ঢোৱে ঐ—
কোন গাৱঁৰে কপহী তই
কিয় নগলিনো কৈ !

শুনি যা মোৰ ব্যথাৰে গীত
অ' কপহী তই—
তোৰ ঘাটতে চিনাচিনি
হৈ যাওঁ মই বৈ।

আক এবাৰ আহিবি তই
কাখত কলহ লৈ—
কিয় কপৰ শিকলিৰে মোক
বান্ধি গলি থ'ই।

(ভাটিয়ালা)

কিয় মাধবী লতা আজি হালে-জালে
নাচে, মলয়া আহি পাতে পাতে, ফুলে ফুলে
আজি হালে জালে !
পিউ পিয়া পিয়া কিয় গাই পাপিয়া
শুনি বিবহী-প্ৰিয়া কান্দি ভাঙে যে হিয়া
কাৰ মধুৰ মিলনমধুৰ গানে, তালে তালে
আজি হালে জালে !

কিয় বাসন্তী কুলি
আহে কুউ কুউ বুলি
মোৰ, কোন অতীতৰ বাগিনী তুলি—
হিয়া ভৰা বিষাদ ঢালে
আজি হালে জালে ।

(মিশ্ৰ-স্বৰ)

সুৰ-মিষ্টাৰ

কিয় উকুৱাই গ'লি

হেৰ নিলাজী পৱন,
কোন বিবহ বধুৰ
ছবিটি মধুৰ
আছিলে কৰি তপন ।

লাজুকী হিয়াত দিলি কি আনি
ভুগাল বোৱাই চকুৰ পানী
কৰি বধু বিবহৰ
মধু মিলনৰ
মন-প্ৰাণ উচাতন !

চকুত আছিলে আকুল চাহনি
ভুগালে সুৱদি সুষমা সানি
মোৰে পৰাণৰ
দাপোন খনিত
কোন সি তাহানি খন ?

— — —

হৃদয় বীণাটি নাবাজে মোর
 আর ঐ নাহিবি নিঠুর—
 তোব আর নবজাবি মোহন মূৰলী
 আর হুতুলিবি স্বপ্ন !

নালাগে হাঁহিব লাজুকী জোনাই
 মেঘর আঁবে আঁবে লুকাই
 তোব নালাগে বিলাব হিবণ-কিবণ
 মরমতে আর মোর !

আর নবলিবি তই
 নিশাবে মলয়া অ'ই—
 মোর হিয়াব কতনা বিবহ-বেদনা
 নালাগে কবিব মধুর
 আর ঐ নাহিবি নিঠুর !

(মিশ্র-বেহাগ)

পুৰ-নিজৰা

আহিছিলোঁ মই তোকে ঐ বিচাৰি
অ' মোৰ প্ৰাণৰে নিৰাশা,
প্ৰাণতে থাকিব নিৰাশাৰে বেথা
নালাগে পোহৰৰ দিশা ।

হেৰ বলিয়া-ক'ৰে বা ছাতি
ক'লে নিয় মোৰ পৰাণক মাতি
নালাগে যাচিব বলিয়া কৰি
সুখৰ অমিয়া বৰষা !

(পুৰবী-একতাল)

লুইতৰ সিপাৰে বাল চাপাৰতে
 জলিছে কাৰ ঐ চিতা,
 কোন তাই কপহী হাঁহি হাঁহি তোৰ
 কলিজা কৰিলে তিতা অ' বলিয়া—
 জলিছে কাৰ ঐ চিতা ।

সেই চিতা জুইয়ে পুৰিলে তোৰ অ'
 ইপাৰে ভগা পজা,
 কোন তাই কপহী আহোতে যাওঁতে
 দিছিলে হুগালে চুমা অ' বলিয়া—
 জলিছে কাৰ ঐ চিতা !

কাথতে কলসি লৈ কোনে তোক
 আগতে দিবহি দেখা ;
 কৈ গ'ল বতাহে কাণে কাণে তোৰ
 শোকৰে বাগিণী গা অ' বলিয়া—
 জলিছে কাৰ ঐ চিতা ।

(ভাটয়ালী)

সুব-মিজব

ধুমুহাৰ আগতে অ' নার্বীয়া
নাওঁ নেমেলিবি তোৰ—
নাচি-বাগি সৌ পচোৱাৰে চৌ
(তোৰ) আগতে দিছেহি বুৰ্

কোন সূৰদীয়ে শিকালে তোক অ,
কিনো সূৰদীয়া সুৰ—
গ'ল নেকি তোক অকলে এৰি থৈ
(তোৰ) হিয়া নপৰিল জুৰ !

হ'ল যে সন্ধিয়া অ' নার্বীয়া
এন্ধাৰো আহিলে ঘোৰ
ইপাৰতে তই পৰি ব'লি অই
(তোৰ) ব্যথা নপৰিল ওৰ !

(ভাটিয়ালী)

কোনে পিয়ালে অ' দিৱানা
জুঠা পিয়লা ওঁঠত ধৰি,
ভাহিছে তোৰ দিল্ দৰিয়াত
কোন্ দৰদীৰ দৰদ্ তৰী !

কোনেনো তোৰ মন মজালে
আঙ্গুৰ চেপি ৰস পিয়ালে
আছিলে যি তোৰ ছব্ লুটিলে
মাতিলে আৰু নাহে যে ঘূৰি !

বেইমানী তোৰ দিল দৰদী
ৰূপৰে মদিৰা পিয়ালে যদি
পি ল' আজি পৰাণ ভৰি
যাব লাগিব ছুনিয়া এৰি !

(গজল কাহাৰী)

স্বপ্ন-নিজৰা।

অ' উলাহী ফাগুনী তই
কিয় আহিলি বাউলী হ'ই,
কোন সুদূৰৰ ৰূপৰে ছাটব
কিনো বাতৰি আনিছ ল'ই

কিয় নচুৱালি কুসুম আজলী
বলিয়া ভোমোৰা আহিব বুলি
হিয়াৰে থলিত মিচিকি হাহি
কোনেনো বায় মূৰলী অ'ই।

কিয় আহিলি বাসন্তী কুলি
দূৰ-সুদূৰৰ ৰাগিণী তুলি
আজিও বাজে হিয়াৰ বীণাটি
হেৰুৱা মোৰ সুৰকে ল'ই।

(গজল)

আছে বন্ধাৰি বীণ কোন অতিথি

(মোৰ) মেলি হিয়াৰ

কুঞ্জ ছৱাৰ !

তাৰ সুৰৰ বাগী

উঠে পুলক জাগি

হিয়াই যাচে মোৰ

গন্ধ-সম্ভাৰ !

তাৰ মৰম জাগে মোৰ হিয়া ভৰি

নিষ্পে কি যে পৰশে পৰাণ হৰি

তাৰ সুৰৰ ধ্বনি

বাজে ৰিগি ৰিগি

মোৰ সেই যে অতিথি

প্ৰথম পুৱাৰ !!

—*—

সুব-নিজবা

তুমি নিদিয়া যদিও কবি অভিমান
এপাহি গন্ধ খোপার ফুল,
মোর নহবাইগে স্মৃতি-শ্মশানত
যাচি ফুল কান্দি বিয়াকুল !

তাত্ পরনে যাব সৌরবাই
বা আঁচল তোমার উকুরাই
মধু মিলন তোমাৰে দেখুরাই—
ভাঙি, ভবা যত তুমি ভুল !

তুমি, কিয়নো পৰাণ মোৰ
কবিলে গন্ধ মোহে আত্মব—
সৰি ফুল সেই শ্মশানত মোৰ
হব, ফুলনি গন্ধ-আকুল

কোনে এৰি গ'ল অ' মুছাফিৰ
ৰূপৰে হাটত বলিয়া কৰি,
কোনেনো পিয়ালে হাঁহি হাঁহি তোক
ৰূপৰে মদিৰা পিয়ল ভৰি !

তোৰ, ভাবোঁতে গুণোতে হিয়া গ'ল ভাগি
চকুতে ব'ই গল ৰূপৰে বাগী
হাটো যে ভাগিল সাজো লাগিল
যাবি কাৰ স'তে নাই লগৰী !

(বাগেত্ৰী-একতাল)

স্বৰ-মিছৰা

সাক্ষ্য আৰতি দিয়ে কোন বিৰহো
অশ্রু বোৱাই,
বুকুৰ আচলখনি পবনে আহি
দিলে উৰুৱাই ।

শূণ্য মন্দিৰ হায় প্ৰদীপ জ্বলি
বন্দে ছন্দ-গীতি অশ্রু ঢালি
নাহিল দেৱতা দিক্ উজলাই
কান্দিছে ধিয়াই অশ্রু বোৱাই ।

কিয় উণ্ডল থুণ্ডল ব্যথিত হৃদি—
উঠে গগণ-পবন ব্যাপি
ৰিনি-ৰিনি সেই বিননি
বেদনাৰ চিতা জুই উঠে জ্বলি
কাৰ, দক্ষ বিৰহত পৰে ঢলি
আশাৰ প্ৰদীপ হায় টিমিক টামাক
যায় যে হুমাই অশ্রু বোৱাই ।

বাজিবনে আৰু মোৰ—

হেৰুৱা অতীতৰ সুৰ,
ভগা বীণাটিৰ চিগা তাঁৰ ডালি
লাগিবনে পুহু যোৰ !

কুলি, কিয়নো শুনালি গান
অমিয়া মধুৰ তান
আহিবনে ঘূৰি অতীত মাধুৰী
কণিবনে হিয়া জুৰ !

কিয়, বাজিও নাবাজে মোৰ
সেই যে অমিয়া সুৰ
(মোক) কোনে যেন আহি কয় হাঁহি হাঁহি
শোকৰে বাগিণী জোৰ ।

(মিত্ৰ-খানজ)

সুব-মিছৰা

গোপনে সখীৰ আঁচলখনিত
বঙতে পৰন উমলি আহে,
পুলক জগাই পলকে লুকাই
জুমি জুমি সখী বঙতে হাঁহে ।

গন্ধ-সুধাৰ মন্দ-মধুৰ
সখীৰ খোপাৰ ফুল
খোজত বাজে কপৰ নূপুৰ
কাগত সোণৰ ছল—
জোনৰ শীতল কিৰণ ঢালি
সপোন পুৰীৰ ছৱাৰ মেলি
ছনাই সখী আহে নে নাহে !

হাঁহিৰে ভুলাব নোৱাৰ কপহী
 এহুৱা দিনতে মন—
 মনে মোৰ কপহী
 নোৱাৰ নিব কিনি
 এমোনা ভাঙিও ধন !

কি হব ৰচিলে শবতৰ শেৱালী
 বননিৰে প্ৰেমাসন—
 বননি বুকুতে মৰহী শুকাব
 নাপাবি মধুৰে ভ্ৰাণ ;
 ভ্ৰাণে তোৰ কপহী
 হব ফুল চুপহী
 খোপা ভাগি থানে বান্ !

থৈ দে সামৰি সেইখন আজিলৈ
 প্ৰেম-পূৰ্ণাৰে বণ্—
 “আই”য়ে কান্দিছে হ’ই পৰাধিনী
 মুছিদে চকুলো কণ ;
 কণে তই কপহী
 কব হাঁহি হাঁহি

যুঁজলৈ জীৱনে পণ !

(জাতীয়-সঙ্গীত)

সুব-মিঙ্গবা

কিয় ভাঙিলি ঘুমটি ফুল-কুঁৱরী
ক'র বলিয়া অলিকুল,
বতাহত পাহি মেলি নাচে অ'ই হালি জালি
কাৰ বিবহত বিয়াকুল !
এক্কাবত পাতিলি ঐ
কি খেলা লুকাই
জোনবায়ে হাঁহি হাঁহি
দিলে পোহবাই—
নাপালিনে লাজ বাক কবিলি কি ভুল !

তই, গুচি যা অ' কবি তোৰ
মন-অলি ল'ই
লাজুকী তাই ফুলকুঁৱরী
পৰিব যে জঁই ,
তই, নহবি অ' পথহাৰা ভাবতে বিভোল ।

(গজল কাহাৰী)

কলৈ গ'লি মইনা উৰি—
কিয়নো মোৰ হিয়া সজা
গ'লি শুদা কৰি (অ' মইনা) ।

কিয় গ'লি চিঙি মইনা
চেনেহৰে জ্বৰি
বাখো বুলি বাখিব তোক
নোৱাৰিলোঁ ধৰি (অ' মইনা) ।

কিনো যে তোৰ অমাতৰ মতি
শুনো হিয়া ভৰি,
চাই থাকিলে চকুলৈ তোৰ
নিয় যে মন হৰি (অ' মইনা) ।

ডিঙিতে তোৰ গজ-মুকুতা
ঠেঙতে জিঞ্জিৰি
হাঁহি হাঁহি উৰি গ'লি
নাহিলি যে ঘূৰি (অ' মইনা) ।
(ভাটিয়ালী)

শুব-মিহবা

দিব বুকুৰ শোণিতে নাথ
অঞ্জলী তোমাৰ,
যাচি, বন্ধু-কমল হিয়াৰ
চৰণ পূজাৰ !

চাই, নয়নে হিয়াত ছবি
আঁকিব তোমাৰ,
দিব গাঁথি সকলো ব্যথাৰ
প্ৰেম অশ্রুহাৰ !

তুমি তুলি শুব অনিবাৰ
হিয়াৰ বীণাৰ,
ধাকি হিয়াতে বজাই মোৰ
নিচিঙিবা তাঁৰ !

অ' ফুল যুতি মালতী—
কিয়, পাহি মেলি দিলি পরনে চুমিব
গোন্ধবে সঁফুবা কলিটি !

(মোক)—কবি কোনে মোহর ভাস্তি
দেখুরাই কপরে কাস্তি
মিচিকি হাঁহিলে অ'
খোপাতে পিন্ধিলে অ'
গুঁথি ফুল তোবে চাকিটি-
অ' ফুল যুতি মালতী !

তই, পাহি নসবাবি অ'
হেব—বেণু মুকরাবি অ'
থাকক, কপ-কৌরববে লৈ
বুকুতে চবণ সারিটি—
নাহিবি পচোরা বা ছাতি !

(বনগীত)

সুৰ-মিছৰা

নাওঁ তোৰ সোণালী বঠা তোৰ ৰূপালী
কৰে জিলিমিলি অ'ই,
গীত যে শুনালি সুৰৰে সুরদি
মনে মোৰ মুহিলি অ'ই—
ক'ৰে নাৱঁৰীয়া তই !

দাঁতি কাষৰীয়া বনে সেউজীয়া
ফুলে বঙেচুৱা অ'ই,
চিঙি দিও এপাহি লৈ যা হাঁহি
গোন্ধতে বলিয়া হ'ই—
ক'ৰে নাৱঁৰীয়া তই !

পাল তৰি যা বুকুৰে মাজৰ
শুকুলা চেলং অ'ই
কেনেকৈ উজ্জাবি ভৰ-বাৰিষাৰ
ধাব্, যে নিচিগা ন'ই—
ক'ৰে নাৱঁৰীয়া তই !

(ভাটিয়ালী

লাজ, তুলিয়ে ভাঙিলা লাজুকী হিয়াৰ
হৰি মন-প্ৰাণ
মান, তুমিয়ে শিকিলা তোমাৰ প্ৰেমৰ
ৰূপ অভিমান !

বাণ, তুমিয়ে মাৰিলা হিয়াৰ মাজত
বিজুলীৰ বাণ—
তান, তোমাকৈই মোৰ আঁকোঁৱালি ধৰা
পৰাণৰ তান ।

দান, তুমিয়ে দিয়ালা তোমাৰ পদত
প্ৰেম প্ৰতিদান—
গান, তুমিয়ে গোৱালা তোমাকৈই চিৰ
ভালপোৱা গান ।

(ভঞ্জন)

মুখ-নিজৰা

তই, থাকিবি সারথানে মনাই অ'
শতুৰে জুই লগাব গাত,
দেহাটি বাথিবি কৰি চোঁচা পানী
নুমাৰ আঁতৰি বজ্জপাত !

হাত নকৰিবি কলা অ' মনাই
সানি ছাই নলবি দেহাত,
ছাই উৰি যাব ঠাই পৰি ব'ব
বহিব বিশ্বৰ শাস্তি-হাট !

ছুষ্টক দেখিলে কথা নাপাতিবি
খোজত খোজ নিদিবি তাত-
বাট এৰি দিবি খালতে মৰিবি
সেয়ে ভাল জীৱনৰ বাট !

(দেহ বিচাৰ)

আছিলে মোৰ মন-পখিলী
মনত উমলি—
পাতিলেহি বঙতে যোৰ
বনৰ পখিলী !

তোৰ—বিধতা কি আছিল মনত
জুৰাওতে ব'ই ফুলৰ ডালত,
চুমা দিওতে প্ৰথম গালত -
ছবি কিনো আঁকি দিলি
চকুলোৰে কন্দুৱালি !
(মিশ্ৰ-পূৰবী)

সুব-মিজবা

কিয়নো শুনালি গীত নার্বীয়া
সুবে সুরদিয়া তই,
কিয়নো আহিলি এৰি ঘৰে-বাৰী
বুকুতে বেজাৰ ল'ই—
সুবে সুরদিয়া তই !

কাৰে পাতিছিলি কথা নার্বীয়া
দিলেনেকি ব্যথা অ'ই,
কিয়নো নানিলি বুকুতে বান্ধি লৈ
কিয়নো আহিলি থ'ই—
সুবে সুরদিয়া তই !

যা গ'ই এতিয়া হ'ল যে সন্ধিয়া
ক'বে নার্বীয়া তই,
ভটীয়াই আহোতে মোৰেনো ঘাটতে
খন্তেক যাবি অ' ব'ই—
সুবে সুবদিয়া তই !

(ভাটিয়ালী)

কি বং দি লুকাল সখী
হাঁহি মোর গালত ঘহি,
কিয় মুছিলে বং দিয়া যি মোর
ব্যথাব চকুলোরে আহি ।

তুমি, দিলা কিয় হুগালে বং
চাবলৈ মোর বলিয়া চং
কিয় নিদিলি যি বং প্রাণত
চিৰদিন বোল থকা বহি ।

(হোলী-গজল)

ভাগিলে ভাগিলে মোর
বুকুবে বীণাটি—

বাজিছিলে ব'ই ব'ই
সুখবে বাগিনী অ'ই
বুকুতে আছিলো ল'ই
বুকুবে বীণাটি ।

চিগিলে চিগিলে তাঁর
কঠিন পৰশে যাব
তথাপি জাগে হিয়াত
সেই যে ছবিটি ।

(চাহীব-তেজালা)

অতীত অতীত অ' মোৰ অতীত
সোণালী অতীত
তোৰে ছবি আঁকো নীৰল-মিঞানে
হিয়াৰে ফলিত !

তোৰেনো গীতকে হিয়া ভাঙি গাও
মোৰেনো লগৰী আহে যেনে পাও
আছে যেনে হাঁহি কোন নিজানৰ
দূৰ-দূৰণিত !

মোৰ, কাহানি হব ভাবনা ওৰ
কাহানি লবি কোলাত তোৰ
কোনে ভাবি তোক কান্দে মোৰ দৰে
ব্যথা-বিননিভ !

(মিশ্ৰ-ছায়াট)

স্বৰ-নিজৰ।

ধৰিবি কি কপ সলাই অ' মন
এই বং মোছা গ'লে দেহাব,
পাবি—আকৌ জানো জনম ধৰাব
লগত যত বন্ধু, প্ৰিয়াব !

তোব, মোছা গ'লে এই বং দেহাব
দেখিবিনে বং কলা একাব,
তই, সানি লৈ সেই বং একাব
দিবি খোজ কোন ছনিয়াব !

(তই), পাবি গ'ইনে থাকিব তাত্
এনে পোহৰ জ্যোতি-ধৰাব
তাত্ গাবি গ'ইনে সূৰ ইয়াব
নোগোৱা তোৰ গান হিয়াব !

(নট-মল্লাব-একতাল)

মোৰ, গালেঁ) হিয়াৰ অন্ত-গান বিদায়ৰ সুৰ-
পুখু—বসন্তই লৈ আহে যি সুৰ অনন্ত মধুৰ !

শেষ হ'লে পূজা-আয়োজন
মধুৰ আৰু কিহৰ প্ৰয়োজন
বাঞ্চে যদি বাজক বীণত
নৌবৰবে সুৰ !

পাও যদি জনম ধৰাৰ
এই গান যি গোৱা হিয়াৰ
হ'লে হুক হিয়া এইবাৰ
বিবাদৰে পূৰ !

(আশোৰাণী-একতাল)

সুৰ-নিজৰা।

মোৰ সুৰ হেৰুৱালোঁ অ'ই—
এখইন চম্পাৰ কুলনিৰ মাজত
গোন্ধতে বলিয়া হ'ই।

সেয়ে মোৰ আছিলে বুকুৰ আশা
বাঙলী উষাৰ জীৱনৰ ভাষা
সেয়ে মোৰ আছিলে চকুলোৰে লিখা
ভাৱনাৰ কবিতা অ'ই।

আজিও আছে মনৰে মাজত
বঙতে পখিলী ফুলৰে ডালত
সেই নিজৰাটি কুলু কুলু সুৰে
এতিয়াও আছে ব'ই।

আক নিবিনাবি বীণে লৈ বলিয়া
 জুৰিবে শেষৰে সুৰ !
 বতাহত নাচিলে শুকান সৰাপাতে
 এৰি থৈ গছৰে গোৰ—
 জুৰিবে শেষৰে সুৰ ।

কুলিটিৰ হেপাহৰ আমৰে ডালত
 ফেঁচায়ে কৰিলে পূৰ,
 কি সুৰ তুলিলে ছচকুত আনিলে
 মভগা টোপনি ঘোৰ—
 জুৰিবে শেষৰে সুৰ !

ফুলৰে ডালত ফুলো নাই কিয়া
 হ'ল জহি সৰি ওৰ,
 আছে ডালে ভৰি কাউৰ, শাশুণ পৰি
 চাই অ' মুখলৈ তোৰ—
 জুৰিবে শেষৰে সুৰ !
 (বনগীত-টোকাৰী)

আক কিনো গাবি গান হেপাহব তোব—
চিগিলে বীণব তাঁব
বজাওতেই এবাব
বসন্তৰ মধু উৰা
জীৱনৰ সুৰ ।

অতীত বিদায় ল'ই
উটি গ'ল সুৰ
বায় তোব সোণোৱালী
জীৱনৰ ভূব ;
বাজিল, নাবাজে আক
বীণ-সুমধুৰ—
বেলিয়ে ল'লে গ'ই চা
পছিমত জুৰ্।
(মিছ-হাবীৰ-একতাল)

সমাপ্ত